

**UNIVERSITAIRE
LERARENOPLEIDINGEN**

GRADUATE SCHOOL OF CHILD
DEVELOPMENT AND EDUCATION

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Qanu
Catharijnesingel 56
3511 GE Utrecht
The Netherlands

Telefoon: +31 (0) 30 230 3100
E-mail: support@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

Projectnummer: Q0773

© 2021 Qanu

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van Qanu en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

INHOUDSOPGAVE

RAPPORT OVER DE MASTERS LVHO EN DE EDUCATIEVE MINOREN VAN DE UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM	5
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE OPLEIDINGEN	5
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE INSTELLING	7
WERKWIJZE VAN HET PANEL	8
SAMENVATTEND OORDEEL VAN HET PANEL	13
BEHANDELING VAN DE STANDAARDEN UIT HET BEOORDELINGSKADER VOOR DE BEPERKTE OPLEIDINGSBEOORDELING VAN DE MASTEROPLEIDINGEN EN DE EDUCATIEVE MINOREN.....	17
BIJLAGEN.....	39
BIJLAGE 1: DOMEINSPECIFIEK REFERENTIEKADER	41
BIJLAGE 2: BEOOGDE LEERRESULTATEN.....	46
BIJLAGE 3: OVERZICHT VAN DE PROGRAMMA'S	48
BIJLAGE 4: BEZOEKPROGRAMMA	50
BIJLAGE 5: BESTUDEERDE EINDWERKEN EN DOCUMENTEN.....	51

Dit rapport is vastgesteld op 6 juli 2021.

RAPPORT OVER DE MASTERS LVHO EN DE EDUCATIEVE MINOREN VAN DE UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Dit rapport volgt het Beoordelingskader Accreditatiestelsel Hoger Onderwijs Nederland voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO (d.d. september 2018).

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE OPLEIDINGEN

M - Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in de Bètawetenschappen

Naam van de opleiding:	Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in de Bètawetenschappen
CROHO-nummer:	68533
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	academisch
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	Biologie, Informatica, Natuurkunde, Scheikunde, Wiskunde
Locatie:	Amsterdam
Variant(en):	voltijd, deeltijd
Onderwijstaal:	Nederlands
Inleverdatum NVAO:	01/11/2020, verlenging termijn verleend tot 31/10/2021 vanwege WHW art. 5.16 lid 4

M - Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in de Taal- en Cultuurwetenschappen

Naam van de opleiding:	Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in de Taal- en Cultuurwetenschappen
CROHO-nummer:	68534
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	academisch
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	Arabisch, Duits, Engels, Frans, Griekse en Latijnse Taal en Cultuur, Hebreeuws, Italiaans, Latijnse Taal en Cultuur, Nederlands, Russisch, Spaans
Locatie:	Amsterdam
Variant(en):	voltijd, deeltijd
Onderwijstaal:	Nederlands
Inleverdatum NVAO:	01/11/2020, verlenging termijn verleend tot 31/10/2021 vanwege WHW art. 5.16 lid 4

M - Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in de Mens- en Maatschappijwetenschappen

Naam van de opleiding:	Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in de Mens- en Maatschappijwetenschappen
CROHO-nummer:	68535
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	academisch
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	Aardrijkskunde, Algemene Economie, Bedrijfseconomie, Filosofie, Geschiedenis en Staatsinrichting, Godsdienst en Levensbeschouwing, Kunstgeschiedenis en Culturele en Kunstzinnige Vorming / Kunst Algemeen, Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen
Locatie:	Amsterdam

Variant(en): voltijd, deeltijd
 Onderwijstaal: Nederlands
 Inleverdatum NVAO: 01/11/2020, verlenging termijn verleend tot 31/10/2021 vanwege WHW art. 5.16 lid 4

Een aantal masteropleidingen aan de Universiteit van Amsterdam biedt de mogelijkheid een educatieve component in de opleiding te vervlechten, waarmee men een eerstegraads lesbevoegdheid verkrijgt. De Major Teaching omvat het complete traject van 60 EC van de betreffende specialisatie uit de master Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs. In bijgaande tabel staan de opleidingen die deze specialisatie bieden.

CROHO	Naam opleiding	Onderwijsvorm	EC	Schoolvak
60707	M Biological Sciences	voltijd	120	LVHO Biologie
66990	M Biomedical Sciences	voltijd	120	LVHO Biologie
66980	M Mathematics	voltijd	120	LVHO Wiskunde
60801	M Stochastics and Financial Mathematics	voltijd	120	LVHO Wiskunde
65016	M Physics and Astronomy	voltijd	120	LVHO Natuurkunde
65012	M Chemistry	voltijd	120	LVHO Scheikunde
66986	M Earth Sciences	voltijd	120	LVHO Aardrijkskunde

De educatieve minor is een keuzeonderdeel binnen de onderstaande bacheloropleidingen van de Universiteit van Amsterdam:

Aardrijkskunde	B – Future Planet Studies (50425) B – Sociale Geografie en Planologie (56838)
Algemene Economie	B – Business Administration (50897) B – Economics and Business Economics (59318) B – Fiscale Economie (56402)
Arabisch	B – Arabische Taal en Cultuur (56040)
Biologie	B – Biologie (56860) B – Biomedische Wetenschappen (56990) B – Bèta-Gamma – Biologie (50250) B – Psychobiologie (50014)
Duits	B – Duitse Taal en Cultuur (56805)
Engels	B – English Language and Culture (56806)
Frans	B – Franse Taal en Cultuur (56808)
Griekse en Latijnse taal en cultuur	B – Griekse en Latijnse Taal en Cultuur (56003)
Hebreeuws	B – Hebreeuwse Taal en Cultuur (50901)
Informatica	B – Informatica (56978) B – Informatiekunde (56842) B – Kunstmatige Intelligentie (56981)
Italiaans	B – Italiaanse Taal en Cultuur (56809)
Latijnse Taal en Cultuur	B – Griekse en Latijnse Taal en Cultuur (56003)
Geschiedenis en Staatsinrichting	B - Geschiedenis (56034)
Godsdienst en levensbeschouwing	B - Religiewetenschappen (50902)
Natuurkunde	B - Natuur- en Sterrenkunde (55013)

	B - Bèta-Gamma – Natuurkunde (50250)
Nederlands	B - Nederlandse Taal en Cultuur (56804)
Russisch	B – Slavische Talen en Culturen - Russisch (56813)
Scheikunde	B – Scheikunde (55012) B – Bèta-Gamma – Scheikunde (50250)
Spaans	B – Spaanse Taal en Cultuur (56810)
Wiskunde	B – Wiskunde (56980) B – Bèta-Gamma - Wiskunde (50250) B – Econometrie (59332)* B – Natuur- en Sterrenkunde (55013) B – Actuariële Wetenschappen (56411)

* In de verwantschapstabel opgenomen onder CROHO-code 56833; wijziging is aangevraagd.

Een educatieve minor is geen opleiding en wordt dan ook niet als zodanig geaccrediteerd. Het is echter wel noodzakelijk dat de educatieve minoren door een deskundig panel besproken en geëvalueerd worden, omdat een afgeronde educatieve minor leidt tot een beperkte tweedegraads bevoegdheid. In dit rapport geeft het panel daarom geen officieel oordeel, maar bespreekt het de minoren per standaard en doet het bijbehorende aanbevelingen.

Op verzoek van het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap worden de minoren elke zes jaar meegenomen met de reguliere accreditatie van de academische lerarenopleidingen. Educatieve minoren maken geen onderdeel uit van de academische lerarenopleidingen; studenten volgen de minor binnen hun aan het schoolvak gerelateerde bacheloropleiding. Er is echter voor gekozen om de beoordeling van de minoren bij de academische lerarenopleidingen onder te brengen, omdat deze opleidingen de programma's van de educatieve minoren vormgeven en docenten van de academische lerarenopleidingen doorgaans het onderwijs verzorgen.

Als onderdeel van de Pilot Flexibilisering en vastgelegd in het Besluit Experimenten Flexibel Hoger Onderwijs bieden veel onderwijsinstellingen ook een educatieve module aan. De module is gelijk aan de educatieve minor, maar studenten van de module hebben reeds een bacheloropleiding voltooid. De module maakt dan ook geen onderdeel uit van een bachelor- of masteropleiding. Omdat de module, net als de minor, een bevoegdheid oplevert, wordt deze ook door het panel besproken en geëvalueerd. De Universiteit van Amsterdam biedt sinds 2017 modules aan voor dezelfde schoolvakken als waar ook een minor voor wordt aangeboden.

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE INSTELLING

Naam van de instelling:	Universiteit van Amsterdam
Status van de instelling:	bekostigde instelling
Resultaat instellingstoets:	positief

SAMENSTELLING VAN HET PANEL

De NVAO heeft op 17 maart 2020 ingestemd met de samenstelling van het panel. Het panel dat de masters LVHO en de educatieve minoren van de UvA beoordeelde bestond uit:

- Prof. dr. K. (Katrien) Struyven, professor verbonden aan de School voor Educatieve Studies van de Universiteit Hasselt en de Vrije Universiteit Brussel (België) [voorzitter];

- Dr. J. (Johan) Graus, vakdidacticus en hoofddocent Engelse taal en literatuur aan de HAN University of Applied Sciences in Nijmegen;
- Em. prof. dr. W. (Wilma) Kuiper, emeritus bijzonder hoogleraar op het gebied van curriculumevaluatie met betrekking tot het bètaonderwijs aan de Universiteit Utrecht;
- Drs. C.L.C.M. (Lieke) Meijs, zelfstandig onderwijsadviseur en voormalig vakdidacticus Maatschappijleer/Maatschappijwetenschappen en beleidsmedewerker van de Radboud Docenten Academie;
- Drs. A.P.F.M. (Ton) Roelofs, directeur en bestuursadviseur bij de Vereniging voor Christelijk Voortgezet Onderwijs (CVO) in Rotterdam;
- B. (Britt) Pertijs MSc., alumna masteropleiding Educatie in de Mens- en Maatschappijwetenschappen aan de Vrije Universiteit Amsterdam [student-lid];
- Dr. P.A. (Sander) Bax, universitair hoofddocent in vakdidactiek Nederlands, moderne Nederlandse letterkunde, algemene literatuurwetenschap en cultuurgeschiedenis aan Tilburg School of Humanities and Digital Sciences van Tilburg University [referent taal- en cultuurdomein];
- Dr. D. (Deniz) Haydar, vakdidacticus Biologie, docent en onderzoeker aan de Rijksuniversiteit Groningen [referent bètadomein];
- Drs. D.H. (Dirk) Oosthoek, vakdidacticus Filosofie en algemeen lerarenopleider aan de Universiteit Leiden en docent Geschiedenis, Maatschappijleer en Filosofie bij de Christelijke scholengemeenschap Melanchthon in Schiedamschen dijk en Rotterdam [referent gammadomein];
- J.G.M. (Hans) Palings MSc., vakdidacticus Aardrijkskunde, lerarenopleider en docent verbonden aan Fontys Hogeschool in Tilburg (lerarenopleiding) en gedetacheerd als universitair docent aan de Universiteit Utrecht [referent gammadomein].

Het panel werd ondersteund door P. (Petra) van den Hoorn MSc., die optrad als secretaris. Zij werd in de parallelsessies ondersteund door dr. A. (Anna) Sparreboom en V. (Valérie) Drost MSc.

Het digitale bezoek van het visitatiepanel Universitaire Lerarenopleidingen aan de Universiteit van Amsterdam vond plaats op 18 en 19 januari 2021.

WERKWIJZE VAN HET PANEL

De beoordeling van de masters LVHO en de educatieve minoren van de Universiteit van Amsterdam was onderdeel van de visitatiegroep Universitaire Lerarenopleidingen. Van maart 2020 tot en met juni 2021 beoordeelde het panel in totaal 33 opleidingen en 11 educatieve minoren/modules aan 11 universiteiten. Het cluster bestond uit de volgende deelnemende instellingen: Tilburg University, Radboud Universiteit, Universiteit Leiden, Wageningen University, Vrije Universiteit Amsterdam, Universiteit van Amsterdam, Universiteit Utrecht, Technische Universiteit Eindhoven, Rijksuniversiteit Groningen, Universiteit Twente en Technische Universiteit Delft.

Het cluster Universitaire Lerarenopleidingen heeft de logistieke en praktische begeleiding van de visitatie en de rapportage uitbesteed aan evaluatiebureau Qanu. Petra van den Hoorn MSc. begeleidde het cluster als eerste coördinator (hierna aangeduid als de coördinator). Zij werd daarin bijgestaan door dr. Fiona Schouten als tweede coördinator. Samen met Peter Hildering MSc. en dr. Marijn Hollestelle traden zij tevens op als secretaris in het cluster. Allen zijn werkzaam bij Qanu en zijn door de NVAO als secretaris gecertificeerd.

Het visitatiepanel

Bij de samenstelling van het visitatiepanel werd rekening gehouden met de expertise, beschikbaarheid en onafhankelijkheid van de panelleden. Het visitatiepanel bestond uit de volgende leden:

- Prof. dr. K. (Katrien) Struyven (voorzitter);
- Dr. C.M. (Chiel) van den Akker (referent);
- Dr. P.A. (Sander) Bax (panellid/referent);

- Dr. M. (Mathijs) Booden (referent);
- Drs. L.J.M. (Liliane) Bouma-Ploumen (panellid);
- Em. prof. dr. D.D. (Douwe) Breimer (panellid/referent);
- Em. prof. dr. J. (Jos) van den Broek (panellid/referent);
- Dr. P.A.C. (Pieter) de Bruijn (panellid);
- E.L. (Erik) Cats MA (panellid);
- Drs. H.M. (Harry) Claessen (panellid);
- Prof. dr. M (Mieke) de Cock (panellid/referent);
- M.A.P. (Marije) Derksen MA (student-lid)
- Em. prof. dr. H.M.C. (Harrie) Eijkelhof (panellid);
- Prof. dr. N. (Nadine) Engels (panellid);
- Drs. I.E. (Ingrid) Faas (panellid);
- Dr. J. (Johan) Graus (panellid);
- Dr. D. (Deniz) Haydar (referent);
- B. (Bernadette) de Heer MA (student-lid)
- Drs. M.M.G.M. (Marcelle) Hobma (panellid);
- Prof. dr. E.M.H. (Helena) Houvenaghel (referent);
- Em. prof. dr. C. (Carel) Jansen (panellid);
- Dr. J.F.H. (Frank) Kupper (panellid);
- Em. prof. dr. W. (Wilmad) Kuiper (panellid);
- Dr. E.J. (Erik) Kwakernaak (referent);
- Prof. dr. W.M. (Wander) Lowie (referent);
- Drs. C.L.C.M. (Lieke) Meijs (panellid);
- Prof. dr. A. (André) Mottart (panellid/referent);
- Drs. A. (Anita) Oosterloo (referent);
- Drs. D.H. (Dirk) Oosthoek (panellid/referent);
- J.G.M. (Hans) Palings MSc. (referent);
- B. (Britt) Pertijs MSc (student-lid)
- Em. prof. dr. A. (Albert) Pilot (referent);
- B. (Basilia) Pires MSc (student-lid)
- J. (Joke) Rentrop MEd (referent);
- Drs. J. (Joost) van Rijn (panellid);
- Drs. A.P.F.M. (Ton) Roelofs (panellid);
- Em. prof. dr. J.A. (Joop) van der Schee (panellid/referent);
- Dr. J.M.L. (Jeanette) den Toonder (referent);
- Dr. B. Th.J. (Bart) Vieveen (panellid);
- Drs. H.E.E. (Evelyne) Vos (referent).

Consistentie en ijking

De consistentie in de beoordeling werd op diverse manieren geborgd:

1. Het panel werd zodanig samengesteld dat de voorzitter aanwezig was bij alle visitaties, en diverse panelleden bij meerdere visitaties aanwezig waren.
2. De coördinator was aanwezig bij het opstellen van de voorlopige bevindingen aan het eind van elke visitatie.
3. De coördinator had regelmatig contact met de penvoerder van de Interuniversitaire Commissie Lerarenopleidingen (ICL) om afspraken te maken over de te volgen werkwijze van de opleidingen en het panel.

Vorbereiding

Op 10 januari 2020 vond de voorzitterstraining plaats. Daarbij informeerde de coördinator de panelvoorzitter over haar rol tijdens de visitaties. Ook werd zij geïnformeerd over de van toepassing zijnde beoordelingskaders, de werkwijze en de planning van visitaties en rapportage. Het panel kwam voor de eerste keer bijeen in een startvergadering op 21 februari 2020, waarin de beoordelingskaders, het visitatieproces en de planning aan bod kwamen.

De coördinator stelde voor elke visitatie steeds een bezoekprogramma op in overleg met de contactpersonen van de faculteit. De faculteit selecteerde vervolgens voor elke gespreksronde representatieve gesprekspartners. Daarbij werd ook het moment van het ontwikkelgesprek bepaald, dat de opleidingen na afloop van de visitatie met het panel voeren omtrent mogelijke verbeteringen vanuit een ontwikkelperspectief. Het ontwikkelgesprek maakt geen onderdeel uit van de beoordeling, en kan dus direct na de visitatie plaatsvinden, maar ook op een later moment. Op basis van dit gesprek wordt een apart ontwikkelverslag gemaakt. Het bezoekprogramma is in dit rapport opgenomen als bijlage 4.

In de aanloop naar de visitatie van de Universiteit van Amsterdam ontving Qanu het zelfevaluatierapport van de opleidingen en stuurde deze door aan de panelleden. De coördinator en panelvoorzitter ontvingen van de opleidingen een lijst van afgestudeerden uit de periode 2016/17 tot en met 2018/19. Daarop maakten zij een selectie van de afstudeerdossiers van ten minste vijftien alumni van elk van de te beoordelen opleidingen. De drie masteropleidingen vertegenwoordigen echter meerdere schoolvakken, waarvoor de instelling afzonderlijk een lesbevoegdheid uitreikt. Daarom werd zeker gesteld dat elk schoolvak vertegenwoordigd werd met het einddossier van minstens twee alumni. Voor de opleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in de Bètawetenschappen werden vijftien dossiers geselecteerd: vier dossiers voor Biologie; vier voor Natuurkunde; drie voor Wiskunde en vier voor Scheikunde. De schoolvakspecialisatie Informatie wordt sinds het academisch jaar 2019/20 binnen de opleiding aangeboden en heeft daarom nog geen alumni voortgebracht. Voor de opleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in de Taal- en Cultuurwetenschappen werden zeventien dossiers geselecteerd: twee voor Duits, Engels, Frans, Nederlands, Spaans, Griekse en Latijnse taal en cultuur, Russisch en Arabisch; één voor Latijnse taal en cultuur. Vanwege het ontbreken van alumni van de schoolvakspecialisaties Hebreeuws en Italiaans in de afgelopen zes jaar was er voor deze specialisaties geen selectie mogelijk. Voor de opleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in de Mens- en Maatschappijwetenschappen werden zestien dossiers geselecteerd: twee dossiers per schoolvakspecialisatie (Aardrijkskunde, Bedrijfseconomie, Algemene Economie, Filosofie, Geschiedenis en Staatsinrichting, Kunstgeschiedenis, Maatschappijleer/Maatschappijwetenschappen en Godsdienst en Levensbeschouwing). Voor de educatieve minoren werden steeds twee eindwerken per afstudeerrichting (schoolvak) door het panel bestudeerd. Voor enkele schoolvakspecialisaties was dat niet mogelijk. De schoolvakken Hebreeuws en Latijnse taal en cultuur hadden slechts één alumna. Die dossiers werden automatisch geselecteerd. De schoolvakken Informatica, Arabisch, Godsdienst & Levensbeschouwing en Italiaans hebben de afgelopen zes jaar geen alumni opgeleverd. In totaal werden 30 minordossiers geselecteerd. Bij de selectie van de alumnidossiers hielden de coördinator en voorzitter rekening met variatie in de betrokken stageschool, begeleider en het gegeven eindcijfer.

Bij de verzameling van de einddossiers ontdekte de contactpersoon van de faculteit dat een deel van de geselecteerde einddossiers niet toegankelijk bleek. De oorzaak was een technisch probleem in de elektronische leeromgeving die de Universiteit van Amsterdam vóór 2019 in gebruik had. Dossiers die zijn aangemaakt in het academisch jaar 2017/18 zijn hierdoor niet te ontsluiten. Voor de gemaakte selectie betekende dit dat ongeveer de helft van de einddossiers door het panel niet in te zien waren. In overleg met de instelling en de panelvoorzitter werd besloten voor het niet-toegankelijke deel een nieuwe selectie te maken. Uit de lijst van alumni van 2019/20 werden veertien dossiers van de masteropleidingen en elf dossiers van de minor ter vervanging aangewezen. Helaas kon voor enkele schoolvakspecialisaties geen vervangend dossier worden aangewezen, vanwege het ontbreken van alumni. Van de specialisaties Arabisch, Russisch en Godsdienst en Levensbeschouwing bleef de selectie daarom bij één dossier. Om dezelfde reden kon van de minorspecialisatie Latijnse taal en cultuur uiteindelijk geen dossier

opgevraagd worden. De recente lijst gaf echter wel de mogelijkheid één aanvullend einddossier te selecteren van de Informaticaspecialisatie van de opleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in de Bètawetenschappen. De recente lijst van minoralumni leverde nog twee dossiers van Informatica en één dossier van Godsdienst en Levensbeschouwing op, waardoor deze schoolvakken toch in de selectie vertegenwoordigd konden worden. In bijlage 5 is een overzicht te vinden van de aantallen bestudeerde eindwerken per schoolvakspecialisatie.

In maart 2020 werd bekend gemaakt dat alle universiteiten vanwege de COVID-19 pandemie voor onbepaalde tijd moesten sluiten. De visitatie van de Universiteit van Amsterdam werd geannuleerd. Na de zomer gaven de opleidingen aan geïnteresseerd te zijn in een online visitatie. De projectcoördinator informeerde bij de panelvoorzitter of zij bereid zou zijn de visitatie in digitale vorm uit te voeren. Na haar instemming vroeg en ontving de coördinator ook bij de andere panelleden goedkeuring voor een online visitatie. Afgesproken werd dat de online visitatie van de opleidingen op 18 en 19 januari 2021 zou plaatsvinden, op voorwaarde dat het panel bij het doornemen van het zelfevaluatie rapport, einddossiers en andere schriftelijke documenten alsnog kon besluiten dat een fysieke visitatie noodzakelijk is (een zogenaamde go/no go beslissing). Daarnaast werd de opleidingen gevraagd een addendum aan te leveren waarin beschreven staat hoe de opleidingen het afgelopen halfjaar zijn omgegaan met de genomen maatregelen rondom de COVID-19 pandemie. De coördinator en de contactpersoon van de opleidingen maakten in overleg met de panelvoorzitter een digitaal bezoekprogramma.

De panelleden bestudeerden het zelfevaluatie rapport, de eindwerken met de bijbehorende beoordelingsformulieren en de aanvullende documentatie en stuurden hun bevindingen op naar de secretaris. De secretaris verzamelde de vragen en opmerkingen van het panel in een document en verspreidde dit onder de panelleden.

Voorafgaand aan de visitatie hield het panel een vooroverleg waarin de voorlopige bevindingen naar aanleiding van het zelfevaluatie rapport, de gelezen eindwerken en de taakverdeling ter sprake kwamen.

Bezoek

Voorafgaand aan en tijdens de visitatie bestudeerde het panel aanvullend materiaal. Een volledig overzicht van het bestudeerde materiaal is te vinden in bijlage 5. Het panel sprak met studenten en docenten, het management en verantwoordelijken van de opleidingen, werkplekbegeleiders, alumni en vertegenwoordigers van de examencommissie. Tevens bood het panel studenten en docenten de gelegenheid om informeel met het panel te spreken tijdens een inloopspreekuur. Van deze gelegenheid heeft niemand gebruik gemaakt.

Het panel beëindigde de visitatie met een intern overleg om de voorlopige bevindingen te formuleren. Ter afsluiting van de visitatie gaf de voorzitter een publieke mondelinge toelichting, waarin zij de voorlopige indrukken en algemene observaties van het panel presenteerde.

Rapportage

De secretaris schreef een conceptrapport op basis van de bevindingen van het panel en legde dat vervolgens voor aan de tweede coördinator omwille van een collegiale toets. Daarna vroeg de secretaris de panelleden om het rapport te bekijken en van feedback te voorzien. Na verwerking van de feedback en na akkoord van het panel stuurde de secretaris het rapport naar de opleidingen met het verzoek om feitelijke onjuistheden te melden. De feitelijke onjuistheden werden na overleg tussen de secretaris en de voorzitter gecorrigeerd. Vervolgens werd het rapport door het panel vastgesteld en toegestuurd aan de Graduate School of Child Development and Education en aan het College van Bestuur van de universiteit.

Definitie oordelen

In overeenstemming met het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO heeft het panel de volgende definities voor de beoordeling van de afzonderlijke standaarden gehanteerd:

Basiskwaliteit

De kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een associate degree-, bachelor- of masteropleiding binnen het hoger onderwijs.

Voldoet

De opleiding voldoet op de standaard aan basiskwaliteit.

Voldoet ten dele

De opleiding voldoet in belangrijke mate aan basiskwaliteit op de standaard maar er zijn verbeteringen nodig om volledig aan de standaard te voldoen.

Voldoet niet

De opleiding voldoet niet aan basiskwaliteit op de standaard.

In overeenstemming met het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO heeft het panel de volgende definities gehanteerd voor de beoordeling van de opleiding als geheel:

Positief

Op alle standaarden 'voldoet'.

Positief onder voorwaarden

Standaard 1 'voldoet' en maximaal op twee standaarden een 'voldoet ten dele' waarbij het panel het opleggen van voorwaarden adviseert.

Negatief

In de volgende situaties:

- 'voldoet niet' op een of meer standaarden;
- 'voldoet ten dele' op standaard 1;
- 'voldoet ten dele' op een of twee standaarden waarbij het panel niet adviseert om voorwaarden op te leggen;
- op drie of meer standaarden 'voldoet ten dele'.

SAMENVATTEND OORDEEL VAN HET PANEL

Eenjarige masteropleidingen (LVHO in de Bètawetenschappen, LVHO in de Taal- en Cultuurwetenschappen en LVHO in de Mens- en Maatschappijwetenschappen)

Beoogde leerresultaten

Onder de verantwoordelijkheid van de Faculteit der Maatschappij- en Gedragwetenschappen biedt de Universiteit van Amsterdam (UvA) meerdere lerarenopleidingen aan. De drie eenjarige Masters LVHO worden uitgevoerd door de ILO, de Interfacultaire Lerarenopleidingen. De Interfacultaire Lerarenopleidingen beogen studenten op te leiden tot leraren die pedagogisch goed onderlegd zijn en op basis van goed onderbouwde keuzes eigen onderwijs weten te ontwerpen en te evalueren. De ILO besteedt aandacht aan onderwijsvernieuwingen, om studenten zoveel mogelijk voor te bereiden op wat er in scholen en de maatschappij nodig is op het gebied van onderwijs. Afgestudeerden onderscheiden zich met een open, kritische, nieuwsgierige en reflectieve houding. Ze werken doorlopend aan hun professionele groei en dragen actief bij aan onderwijsverbetering op de scholen met behulp van wetenschappelijk onderzoek. Het panel waardeert de visie van de ILO, die enerzijds de nadruk legt op de praktische vaardigheden van de leraar en anderzijds de studenten een academische houding beoogt bij te brengen. Het panel vindt dit passend voor een docent met een eerstegraads bevoegdheid.

De beoogde leerresultaten van de lerarenopleidingen zijn passend voor academische masteropleidingen, en sluiten aan bij de startbekwaamheid voor een eerstegraads leraar zoals omschreven in de wettelijke bekwaamheidseisen. Ook de visie van de opleidingen is volgens het panel goed in de eindtermen terug te zien. Door het goede contact met het werkveld sluiten de beoogde leerresultaten bovendien goed aan bij de wensen vanuit het beroepenveld. De toekomstwens om een werkveldadviesraad op te starten ondersteunt het panel.

Onderwijsleeromgeving

De lerarenopleidingen bieden naar het oordeel van het panel een weldoordacht, goed gestructureerd en samenhangend curriculum aan, waarin alle elementen uit de beoogde leerresultaten terug te vinden zijn. Het academisch gehalte van de lerarenopleidingen is op orde en ook de visie van de opleidingen is het curriculum goed zichtbaar. Het curriculum van de opleidingen is goed opgebouwd, van basiskennis in het eerste semester naar meer verdiepende kennis en vaardigheden in het tweede semester. Ook de cursussen hebben een logische opbouw. De drie leerlijnen zorgen voor een goede samenhang door het gehele curriculum heen. Bovendien hebben opdrachten binnen het cursorisch onderwijs vaak een component die op de stageschool moet worden uitgevoerd. Het panel is van mening dat dit de samenhang bevordert.

Het panel adviseert de opleidingen de invulling van Educatief Ontwerpen te heroverwegen. De opzet en uitvoering zouden op een andere wijze ingestoken kunnen worden, waarmee ook de relevantie voor studenten beter zichtbaar wordt. Ook adviseert het panel meer aandacht te besteden aan uitleg en ondersteuning over hoe studenten diepgaand moeten reflecteren en wat het ze kan opleveren, dat vinden studenten vaak nog moeilijk.

Het panel is tevreden over de opbouw en hoeveelheid van de stage. Wel vindt het panel het belangrijk dat, in geval van stagescholen waar slechts één opleidingsniveau wordt aangeboden, de student altijd de mogelijkheid krijgt om kennis te maken met andere opleidingsniveaus bij andere scholen. Daarnaast adviseert het panel de ILO bij zogenaamde vernieuwingsscholen goed in de gaten te houden en te borgen dat studenten hun klassikale stage-uren kunnen maken. Alles bij elkaar oordeelt het panel dat de kwaliteit van de stageplaatsen door de ILO goed geborgd wordt. Het panel is positief over het intensieve contact tussen de scholen en het instituut. Met name het feit dat de ILO zich in vele netwerken begeeft, en de grote hoeveelheid vo-scholen die het daarmee bedient, verdient volgens het panel een compliment.

Het panel heeft vastgesteld dat het onderwijs van de opleidingen van de ILO wordt verzorgd door een kwalitatief en kwantitatief gezond docententeam dat veel met elkaar samenwerkt. Studenten zijn tevreden over het

enthousiasme, de deskundigheid en betrokkenheid van hun docenten. In hun lessen geven ze vaak het goede voorbeeld; ze zijn een inspiratiebron voor studenten wat betreft het gebruik van activerende werkvormen.

Het panel is te spreken over het goede en intensieve contact tussen de verschillende betrokkenen bij de stage, zowel vanuit de opleiding als vanuit de scholen. Het concept van Samen Opleiden, waarin zowel het instituut als de school betrokken is, is volgens het panel goed doorgevoerd. De vakdidacticus heeft een centrale rol in dit opzicht. Het panel is bijzonder te spreken over de korte lijntjes die de vakdidacticus heeft met de student en de werkplekbegeleider van de stageschool. De vakdidacticus is daardoor goed op de hoogte en kan snel schakelen waar dat nodig is. Volgens het panel worden studenten op de stagescholen begeleid door kwalitatief goede werkplekbegeleiders, die adequaat zijn voorbereid op en getraind voor hun taken en verantwoordelijkheden. Het panel juicht de plannen van de ILO toe om werkplekbegeleiders aanvullende professionaliseringscursussen op het gebied van pedagogiek en differentiatie aan te bieden.

Het panel acht de opleidingen goed studeerbaar. Het panel concludeert verder dat de ILO goed is omgegaan met de Corona-maatregelen. Wel adviseert het panel de ILO in nauw contact te blijven met de verschillende faculteiten en te blijven benadrukken dat het verbreden van opleidingen gevolgen heeft voor de doorstroom naar de lerarenopleidingen.

Toetsing

De lerarenopleidingen hebben een solide systeem van toetsing waarin studenten in voldoende mate, via verschillende toetsvormen, adequaat op de beoogde leerresultaten worden getoetst. Het panel adviseert de ILO de formulering en plaatsing van de eerste eindterm verder te verduidelijken, zodat helder is dat de opleiding bij de invulling en toetsing hiervan inhoudelijk een kleinere rol speelt. Het panel is tevreden over de variatie aan toetsvormen. Er is een goede balans tussen summatieve en formatieve toetsen. Tijdens de corona-pandemie heeft de ILO het te realiseren eindniveau voldoende geborgd.

De drie eindtoetsen zijn naar het oordeel van het panel passend voor een academische lerarenopleiding en de eindtermen die de ILO heeft geformuleerd. Het panel is te spreken over de wijze waarop de ILO het principe van Samen Opleiden ter harte neemt en het werkveld betreft bij de vernieuwing en verbetering van beoordelingsformulieren voor de stages. Het panel heeft de beoordelingsformulieren van de drie eindwerken bekeken en constateerde een aantal verbeterpunten. Zo kunnen criteria verder uitgewerkt worden in rubrics met bijbehorende prestatieniveaus. De rol van de tweede beoordelaar kan duidelijker in het formulier naar voren gebracht worden. Het beoordelingsformulier bij de Praktijkbeoordeling zou hiervoor als voorbeeld genomen kunnen worden.

Hoewel het panel tevreden is over de opgestelde procedures voor de totstandkoming van de eindcijfers, zag het in de uitvoering ervan nog enige ruimte voor verbetering. Het panel adviseert de ILO en de examencommissie sterker toe te zien op de naleving van afgesproken procedures. Ook wil het panel pleiten voor een sterkere rol van de vakdidacticus als eindbeoordelaar. Naar het oordeel van het panel zou de vakdidacticus met name de academische houding van de student kunnen beoordelen. Het panel raadt aan om tijdens de al bestaande kalibratiesessies meer stil te staan bij de wijze waarop de indicatoren worden ingevuld en het cijfer wordt bepaald.

Het panel stelt vast dat de examencommissie en toetscommissie hun wettelijke taken uitvoeren. Via steekproeven en evaluaties houden beide commissies zicht op de kwaliteit van de toetsing binnen de opleidingen. De commissies nemen ook hun verantwoordelijkheid bij de borging van de educatieve minoren en modules en de Major Teaching-route binnen enkele masteropleidingen. Om de kritische houding van de commissies te vergroten denkt het panel dat het verstandig zou zijn enkele leden te vervangen door nieuwe leden. Dat zal de kwaliteitsborging verder versterken. Verder acht het panel het noodzakelijk dat erop toegezien wordt dat verbeteradviezen vanuit de toetscommissie sneller opgevolgd worden. Daarnaast zouden de al bestaande kalibratiesessies verbreed kunnen

worden naar gesprekken over toetsprocessen en kan de toetscommissie er strakker op toezien dat procedures opgevolgd worden.

Gerealiseerde leerresultaten

Het panel stelt vast dat de eindwerken van alle lerarenopleidingen een goede kwaliteit hebben, en laten zien dat studenten de beoogde leerresultaten van de opleidingen realiseren. Een aantal dossiers vond het panel op het gebied van literatuurgebruik nog summier. Het panel adviseert de ILO studenten meer te stimuleren de behandelde literatuur zelf ook toe te passen in hun verslagen. Het panel stelt vast dat alumni tevreden zijn met de opleiding en met de handvatten die ze hebben gekregen om zelfstandig voor de klas te staan. Een groot deel van de alumni gaat na voltooiing van de opleiding dan ook aan het werk in het voortgezet onderwijs. Het Verslag vindt het panel nuttig om gebruikt te worden bij de start van de onderwijsloopbaan van de alumnus; het kan een doorlopende leerlijn van professionele groei verder aanzwengelen. Scholen verwelkomen alumni van de ILO vanwege hun reflectief vermogen en onderzoekende houding. Ze zijn vakdidactisch sterk en maken doorgaans snel onderdeel uit van teams op de school die zich bezighouden met onderzoek en onderwijsinnovatie.

Het panel beoordeelt de Standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

M - LVHO in de Bètawetenschappen

Standaard 1: Beoogde leerresultaten	voldoet
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoet
Standaard 3: Toetsing	voldoet
Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten	voldoet

Algemeen eindoordeel positief

M - LVHO in de Taal- en Cultuurwetenschappen

Standaard 1: Beoogde leerresultaten	voldoet
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoet
Standaard 3: Toetsing	voldoet
Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten	voldoet

Algemeen eindoordeel positief

M - LVHO in de Mens- en Maatschappijwetenschappen

Standaard 1: Beoogde leerresultaten	voldoet
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoet
Standaard 3: Toetsing	voldoet
Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten	voldoet

Algemeen eindoordeel positief

Educatieve minor en module

Beoogde leerresultaten

De ILO biedt twintig educatieve minoren aan bachelorstudenten aan en een educatieve module voor dezelfde schoolvakken (in het vervolg wordt hiernaar verwezen als 'de educatieve minor'). De eindtermen van de educatieve

minor zijn met in achtneming van de wettelijk vastgestelde bekwaamheidseisen afgeleid van de eindtermen van de masteropleidingen. Enkele eindtermen zijn aangepast naar bachelorniveau, andere zijn weggelaten. Het panel kan zich vinden in de eindtermen voor de minor.

Onderwijsleeromgeving

De educatieve minor is volgens het panel goed qua opzet en inhoud. Het panel vindt dat er een goede balans is tussen theorie en praktijk (beide 15 EC). Ook is de minor goed studeerbaar. Sommige cursussen volgen minorstudenten gezamenlijk met de masterstudenten, zodat ze onderwijs krijgen op het eerstegraads gebied en eenvoudiger de afweging kunnen maken of ze na de minor de masteropleiding willen volgen. Bij gemengde werkgroepen bewaken docenten dat ook voldoende aangesloten wordt bij de specifieke behoeften van minorstudenten. Daarnaast krijgen minorstudenten sneller en vaker een lesbezoek van de vakdidacticus dan de masterstudenten in het eerste semester krijgen. De ILO kan overwegen meer aandacht aan pedagogisch-didactische vaardigheden te besteden.

Toetsing

Het panel is tevreden over de inrichting van de toetsing binnen de educatieve minor. De minor hanteert hetzelfde toetsbeleid als de masteropleiding. De eindwerken waarmee de student de minor afsluit lopen parallel aan het type eindwerken waarmee de masteropleiding wordt afgesloten. Het panel zou graag zien dat de componenten die bij de masteropleiding worden getoetst ook worden opgenomen bij de toetsing bij de minorstudenten. Het panel adviseert een tweede beoordelaar bij Lesontwerp 2 te betrekken. Verder kunnen de beoordelingscriteria op de beoordelingsformulieren concreter uitgewerkt worden.

Gerealiseerde leerresultaten

Het panel was, op één dossier na, tevreden over de einddossiers van de alumni van de minor. De dossiers hadden over de breedte van alle schoolvakken de kwaliteit die van een beperkte tweedegraads bevoegd docent verwacht mag worden. Net als bij de masterdossiers viel het panel bij de minordossiers op dat de theoretische onderbouwing in de eindwerken versterkt kan worden. Het panel adviseert de opleiding om minorstudenten meer te stimuleren de behandelde literatuur toe te passen in hun verslagen en de studenten hierin intensiever te begeleiden. Alumni van de minor gaven tijdens het gesprek met het panel aan zich voldoende voorbereid te voelen om zelfstandig voor de klas te staan en hun professionele groei verder zelfstandig op te pakken. Scholen waarderen minor-alumni om hun onderzoekende houding.

De voorzitter, prof. dr. Katrien Struyven, en de secretaris, Petra van den Hoorn MSc., van het panel verklaren hierbij dat alle panelleden kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 6 juli 2021.

BEHANDELING VAN DE STANDAARDEN UIT HET BEOORDELINGSKADER VOOR DE BEPERKTE OPLEIDINGSBEOORDELING VAN DE MASTEROPLEIDINGEN EN DE EDUCATIEVE MINOREN

Organisatie

Onder de verantwoordelijkheid van de Faculteit der Maatschappij- en Gedragwetenschappen biedt de Universiteit van Amsterdam (UvA) meerdere lerarenopleidingen aan. De drie eenjarige Masters LVHO worden uitgevoerd door de ILO, de Interfacultaire Lerarenopleidingen. Deze opleidingen vallen onder de verantwoordelijkheid van de Graduate School of Child Development and Education. De dagelijkse leiding van de lerarenopleidingen is in handen van de opleidingsdirecteur.

De ILO biedt drie eenjarige masteropleidingen aan waarmee de student een eerstegraads bevoegdheid kan behalen. Binnen deze opleidingen bevinden zich schoolvakspecifieke tracks in 24 verschillende schoolvakken. Voor zestien van deze schoolvakken is het zowel mogelijk om in september als in februari aan de opleiding te beginnen. Bij de overige schoolvakken is het startmoment enkel in september.

De drie masteropleidingen zijn qua structuur en inhoud grotendeels gelijk. Dit rapport bespreekt de opleidingen daarom veelal gezamenlijk, tenzij anders is aangegeven. Om de opleidingen collectief aan te duiden wordt ILO als overkoepelende term gebruikt.

De UvA biedt studenten die een tweejarige natuurwetenschappelijke master van de Faculteit der Natuurwetenschappen, Wiskunde en Informatica volgen de mogelijkheid een lerarenopleiding in hun opleiding in te bedden. Doorgaans volgen ze dan de lerarenopleiding (60 EC) in hun tweede masterjaar. Deze variant van de opleiding, de Major Teaching, levert een eerstegraads lesbevoegdheid op in één van de volgende schoolvakken: Biologie, Natuurkunde, Scheikunde, Wiskunde en Aardrijkskunde. Studenten volgen hetzelfde programma als reguliere studenten en worden op eenzelfde wijze op de eindtermen getoetst. Daarom gaat het rapport niet specifiek in op deze opleidingsvariant.

De UvA biedt naast deze masteropleidingen een educatieve minor (30 EC) aan voor twintig verschillende schoolvakken (zie de tabel onder Administratieve gegevens van de opleidingen). Studenten volgen deze educatieve minor tijdens hun bacheloropleiding. In combinatie met een aan het schoolvak verwante bachelorgraad verkrijgt een student bij afronding van de educatieve minor een beperkte tweedegraads bevoegdheid, waarmee hij/zij onderwijs mag verzorgen voor het schoolvak in alle klassen van het vmbo-t en in de onderbouw van de havo en het vwo. Dit rapport bespreekt de educatieve minoren in een aparte paragraaf per standaard. De UvA biedt sinds 2017 naast een educatieve minor bovendien een educatieve module aan, die voor dezelfde schoolvakken als de minor aangeboden wordt. Deze module (30 EC) is toegankelijk voor studenten die reeds in het bezit zijn van een bachelor- of mastergraad in de betreffende discipline. De module is inhoudelijk identiek aan de educatieve minor en geeft bij voltooiing dezelfde lesbevoegdheid. Tenzij het panel verschillen heeft geconstateerd tussen de minor en de module wordt in dit rapport niet specifiek ingegaan op de module. Waar in dit rapport wordt gesproken over de educatieve minor kan dus ook educatieve module gelezen worden.

Standaard 1: Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Bevindingen

Visie

De ILO beoogt studenten op te leiden tot leraren die pedagogisch goed onderlegd zijn en op basis van goed onderbouwde keuzes eigen onderwijs weten te ontwerpen en te evalueren. Daarnaast spant de ILO zich in om studenten voldoende voor te bereiden op wat er op scholen en in de maatschappij nodig is op het gebied van onderwijs. De opleidingen houden zich op de hoogte van vernieuwingen, binnen vo-scholen of daarbuiten (zoals blended onderwijs en flexibilisering), en passen de lerarenopleidingen daar waar mogelijk op aan.

De belangrijkste missie van de ILO is het, in samenwerking met partnerscholen, bestrijden van het lerarentekort. De ILO leidt startbekwame leraren op die een academisch denk- en handelingsniveau combineren met praktisch vakmanschap. De afgestudeerde leraar heeft een open, kritische, nieuwsgierige en reflectieve houding. Ook na de opleiding staat hij of zij open voor verdere professionele groei. Afgestudeerden gebruiken academische inzichten en theorieën op het gebied van de pedagogiek en de (vak)didactiek om bewuste keuzes in hun onderwijspraktijk te kunnen maken. Deze leraren kunnen daarnaast zelf actief bijdragen aan het inbrengen van nieuwe kennis op scholen. Aan de hand van (eigen) onderzoek houden ze zich bezig met schoolvak- en onderwijsverbetering. Ze helpen hun leerlingen bij persoonlijke vorming.

Tijdens de vorige visitatie adviseerde de visitatiecommissie om een sterkere visie te formuleren en het huidige panel is van oordeel dat de ILO dit adequaat heeft opgepakt. De opleidingen beogen de studenten aan de ene kant een academische houding bij te brengen en aan de andere kant een zeer praktisch georiënteerde opleiding tot leraar aan te bieden. Vanuit de verschillende gesprekken die het panel gedurende de visitatie voerde werd deze visie bevestigd. Het panel is van mening dat een dergelijk doel, waarbij academische vaardigheden worden gecombineerd met praktisch vakmanschap om goed onderwijs te verzorgen, passend is voor een docent met een eerstegraads bevoegdheid. Het panel stelde daarbij vast dat de ILO daar een goede balans in heeft weten te treffen.

De UvA onderneemt verschillende initiatieven om nieuwe doelgroepen te interesseren voor het docentschap. Een aanbeveling naar aanleiding van de visitatie in 2015 was om een hogere instroom in met name de tekortvakken te bewerkstelligen. Naast de eenjarige lerarenopleidingen en de verschillende configuraties die eerder zijn beschreven, biedt de ILO sinds 2017/18 ook tweejarige masteropleidingen (120 EC) aan, die een eerstegraadsbevoegdheid combineren met vakinhoud op masterniveau. De opleidingen zijn ingericht voor de schoolvakken Nederlands, Frans, Duits, Engels en Geschiedenis. Omdat de tweejarige masteropleidingen in 2017 een Toets Nieuwe Opleiding hebben ondergaan, maken ze geen deel uit van de huidige visitatie en worden ze niet besproken in dit rapport. Verder biedt de ILO-trajecten aan voor zij-instromers. Daarnaast zijn er plannen om samen met de Faculteit der Natuurwetenschappen, Wiskunde en Informatica (FNWI) een tweejarige educatieve masteropleiding te starten. Volgens het panel timmert de ILO met deze verschillende initiatieven voldoende aan de weg om een hogere instroom te kunnen realiseren.

Beoogde leerresultaten

Het domeinspecifieke referentiekader voor universitaire lerarenopleidingen is in 2019 ten behoeve van de visitatie opgesteld door de Interdisciplinaire Commissie Lerarenopleidingen (ICL). In dit kader (zie bijlage 1) zijn onder andere de bekwaamheidseisen voor leraren in het voorbereidend hoger onderwijs opgenomen die kaderstellend zijn voor de doelstellingen en eindtermen van de universitaire lerarenopleidingen. De wettelijk vastgestelde bekwaamheidseisen (vastgelegd in de Wet op het Voortgezet Onderwijs en het Besluit Bekwaamheidseisen Onderwijspersoneel (Bbo)) vormen daarvoor het uitgangspunt. Sinds 1 augustus 2017 zijn deze ondergebracht in drie clusters van bekwaamheden: vakinhoudelijke bekwaamheid, vakdidactische bekwaamheid en pedagogische

bekwaamheid. De ICL heeft daar nog twee bekwaamheidseisen aan toegevoegd, te weten onderzoeksmatige bekwaamheid en professionaliteit.

De eindtermen van de lerarenopleidingen (zie bijlage 2) zijn ontleend aan dit kader en de missie en visie van de ILO. De drie lerarenopleidingen hebben dezelfde beoogde leerresultaten; de inhoud van de te realiseren eindtermen op het gebied van vakinhoud en vakdidactiek (eindterm 1 en 2) worden bepaald door het schoolvak waarvoor de betreffende lerarenopleiding opleidt. Het panel heeft het overzicht van de eindtermen, samen met een overzicht waarin de eindtermen gelinkt worden aan de Dublin-descriptoren op masterniveau, bestudeerd en kan zich vinden in de geformuleerde eindtermen. Het stelt vast dat de eindtermen voldoen aan de wettelijk geldende bekwaamheidseisen die vermeld staan in het Bbo. De vakinhoudelijke bekwaamheidseisen zijn goed terug te vinden in de eindtermen 1a t/m 1d. Voor de vakdidactische en pedagogische bekwaamheidseisen geldt dat zij één op één zijn overgenomen in de eindtermen 2a t/m 2e en 3a t/m 3e. Ook de aanvullende eisen die voor leraren in het voortgezet (hoger) onderwijs gelden en de verdere uitwerkingen van de wettelijke bekwaamheidseisen in het Bbo kan het panel eenvoudig in de eindtermen terugvinden. Zo draagt eindterm 1d bij aan de algemene vorming van leerlingen, en laat eindterm 4a de student aan de slag gaan met de eigen professionele ontwikkeling. Volgens het panel onderscheiden de opleidingen zich daarmee voldoende van lerarenopleidingen op hbo-niveau. Het panel ziet ook de visie van de ILO terugkomen in de geformuleerde eindtermen. Deze overlappen met de door de ICL toegevoegde bekwaamheidseisen op het gebied van onderzoeksvaardigheden en professionaliteit. Eindtermen 2c, 4b, 4d en 5b gaan specifiek over deze vaardigheden.

De ILO probeert op verschillende manieren in contact te blijven met het beroepenveld. Zo maakt het deel uit van een samenwerkingsverband met elf opleidingsscholen, waar 75 vo-scholen onder vallen. Door instituutsopleiders die veelvuldig contact hebben met stagebegeleiders op de scholen is de ILO goed op de hoogte van wat er leeft in het VO. Bij het ontwerp van nieuwe cursussen of het vernieuwen van beoordelingsformulieren verzamelt de ILO input bij schoolopleiders. Daarnaast participeert de ILO in verschillende initiatieven, zoals 'Begeleiding Startende Leraren' (een project om beginnende docenten middels een inductietraject een goede start te geven), het netwerk Samen Opleiden, waarin scholen en opleiders samen optrekken bij het opleiden van docenten, en het maatwerkzij-instroomtraject 'Aan de Slag voor de Klas', dat samen met drie opleidingsscholen is ontwikkeld. Naar het oordeel van het panel zijn de lerarenopleidingen via deze netwerken voldoende in contact met het beroepenveld. In het zelfevaluatie-rapport en ook tijdens de gesprekken met het opleidingsmanagement heeft de ILO aangegeven het Samen Opleiden verder te willen versterken en te verbreden. Het panel ziet dit in bovenstaande initiatieven en activiteiten goed terug. De toekomstwens om een werkveldadviesraad op te starten ondersteunt het panel van harte. Een dergelijke raad, die bijvoorbeeld bestaat uit vertegenwoordigers van scholen, alumni van de opleiding, ervaren en/of minder ervaren docenten of andere actoren uit het onderwijs, kan bijvoorbeeld meer informatie opleveren over het aantrekken van nieuwe doelgroepen studenten. De raad zou daarnaast ingezet kunnen worden om afstemming tussen de verschillende opleidingsscholen te realiseren.

Educatieve minor

Binnen 34 bacheloropleidingen biedt de universiteit een educatieve minor aan voor twintig verschillende schoolvakken. Studenten volgen deze minor (30 EC) in hun bacheloropleiding om kennis te maken met het leraarschap. Na voltooiing van de minor krijgen ze een beperkte tweedegraads bevoegdheid. Met die bevoegdheid mogen ze lesgeven in de klassen van vmbo-tl en de onderbouw van de havo en het vwo.

De eindtermen voor de minor (zie bijlage 3) zijn met inachtneming van de wettelijk vastgestelde bekwaamheidseisen afgeleid van de eindtermen van de masteropleidingen. Het panel constateert dat de beoogde leerresultaten sterk lijken op die van de masteropleidingen. Slechts enkele eindtermen zijn aangepast naar bachelorniveau. Enkele eindtermen, op het gebied van differentiatie, het formuleren van een professionele visie en onderzoeksvaardigheden, zijn bij de minor weggelaten. Het panel kan dat begrijpen, aangezien de minor kleiner is van omvang. Eindtermen op het vlak van lesgeven zijn gelijk aan die van de masteropleiding. Volgens het panel is dit begrijpelijk, omdat de bekwaamheidseisen voor de tweedegraads leraar stellen dat afgestudeerden van de minor

zelfstandig voor de klas kunnen staan. Het panel kan zich daarom vinden in de eindtermen die voor de educatieve minor zijn opgesteld.

Overwegingen

De Interfacultaire Lerarenopleidingen beogen studenten op te leiden tot leraren die pedagogisch goed onderlegd zijn en op basis van goed onderbouwde keuzes eigen onderwijs weten te ontwerpen en te evalueren. De ILO besteedt aandacht aan onderwijsvernieuwingen, om studenten zoveel mogelijk voor te bereiden op wat er in scholen en de maatschappij nodig is op het gebied van onderwijs. Afgestudeerden onderscheiden zich met een open, kritische, nieuwsgierige en reflectieve houding. Ze werken doorlopend aan hun professionele groei en dragen actief bij aan onderwijsverbetering op de scholen met behulp van wetenschappelijk onderzoek. Het panel waardeert de visie van de ILO, die enerzijds de nadruk legt op de praktische vaardigheden van de leraar en anderzijds de studenten een academische houding beoogt bij te brengen. Het panel vindt dit passend voor een docent met een eerstegraads bevoegdheid.

De beoogde leerresultaten van de lerarenopleidingen zijn passend voor academische masteropleidingen, en sluiten aan bij de startbekwaamheid voor een eerstegraads leraar zoals omschreven in de wettelijke bekwaamheidseisen. Ook de visie van de opleidingen is volgens het panel goed in de eindtermen terug te zien. Door het goede contact met het werkveld sluiten de beoogde leerresultaten bovendien goed aan bij de wensen vanuit het beroepenveld. De toekomstwens om een werkveldadviesraad op te starten ondersteunt het panel van harte.

Naast de lerarenopleidingen op masterniveau biedt de ILO ook twintig educatieve minoren aan. Deze worden aangeboden aan bachelorstudenten. De eindtermen van de educatieve minoren zijn met in achtneming van de wettelijk vastgestelde bekwaamheidseisen afgeleid van de eindtermen van de masteropleidingen. Enkele eindtermen zijn aangepast naar bachelorniveau, andere zijn weggelaten. Het panel kan zich vinden in de eindtermen voor de minor.

Conclusie

Masteropleiding LVHO in de Bètawetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoet'.

Masteropleiding LVHO in de Taal- en Cultuurwetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoet'.

Masteropleiding LVHO in de Mens- en Maatschappijwetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoet'.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Bevindingen

Curriculum, leerlijnen en samenhang

Alle eenjarige masteropleidingen Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs zijn qua structuur en thematische inhoud gelijk. Studenten die hebben gekozen voor de Major Teaching binnen hun tweejarige vakmaster, volgen hetzelfde curriculum als studenten in de reguliere LVHO-opleiding. Deze paragraaf beschrijft de voltijdvariant van de opleidingen. Kiest een student voor een deeltijdvariant van de opleiding, dan worden de cursussen in dezelfde volgorde aangeboden, maar over een langere periode doorlopen (zie ook *Studeerbaarheid*). Voor een overzicht van het curriculum van de vol- en deeltijdvariant wordt verwezen naar bijlage 3.

In het eerste semester maakt de student kennis met de beginselen van het leraarschap, via cursussen op het gebied van didactiek en pedagogiek. In de cursussen Pedagogiek en Algemene Didactiek A en B (PAD A en PAD B) zitten studenten van meerdere schoolvakspecialisaties bij elkaar. Zo worden studenten die een schoolvakspecialisatie volgen op het gebied van moderne vreemde talen samengevoegd, en ook de studenten van schoolvakken als

Maatschappijleer/Maatschappijwetenschappen en geschiedenis worden geclusterd. Het panel vindt dat positief, omdat studenten van verschillende schoolvakken zo van elkaar kunnen leren. Bij PAD A en PAD B leren studenten hoe ze een veilig en stimulerend leerklimaat kunnen scheppen en hoe ze een efficiënte les ontwerpen. Ook maken ze een start met het kritisch analyseren van het didactisch en pedagogisch handelen van zichzelf en studiegenoten. Dit doen ze op basis van aangereikte theorieën op het gebied van didactiek en pedagogiek, waarmee ze hun handelen beargumenteren. Om studenten te leren begrijpen hoe leerlingen leren, maken ze kennis met theorieën over leerprocessen, leerproblemen, adolescentie en identiteitsontwikkeling. Op basis daarvan gaat de student bovendien aan de slag met het formuleren van een eigen visie ten aanzien van het leraarschap en wat hij/zij voor leerlingen wil betekenen. In Vakdidactiek 1 worden basisprincipes en vaardigheden uit PAD A en B omgezet naar principes die specifiek gelden voor de gekozen schoolvakspecialisatie. In deze cursus worden studenten dan ook niet samengevoegd met studenten die een andere schoolvakspecialisatie volgen. Studenten oefenen met het toepassen van deze kennis en vaardigheden in opdrachten waarin ze enkele eigen lessen ontwerpen.

In het tweede semester wordt meer verdiepende kennis aangeboden en komen ook de academische en onderzoekende vaardigheden aan bod die horen bij een eerstegraads opgeleide leraar. Zo besteedt Vakdidactiek 2 aandacht aan hogere, meer complexe, doceervaardigheden, zoals het aanleren van vakspecifieke leerstrategieën en het gebruik van interactieve werkvormen. In Educatief Ontwerpen leert de student om op systematische wijze onderwijs te ontwerpen en daarvan de effecten te evalueren. Op basis van eigen ervaringen in de stageschool of wensen vanuit de vaksectie kiest de student een ontwerpvraagstuk en werkt dit uit in een lessenserie. Daarnaast kiest de student een pedagogisch keuzevak, passend bij de eigen interesses of leerbehoefte. Het panel geeft de opleiding ter overweging mee dat studenten hebben aangegeven behoefte te hebben aan een keuzevak rondom mentoraat. Het keuzeaanbod kan per studiejaar verschillen, maar de student kan altijd kiezen uit minimaal drie cursussen. In studiejaar 2020/2021 konden studenten een keuze maken uit vijf keuzevakken die onderwerpen behandelden zoals burgerschap, passend onderwijs en ethische dilemma's.

De helft van de opleiding bestaat uit het uitvoeren van een stage op een vo-school. Bij aanvang oriënteren studenten zich op het beroep van leraar en observeren ze regelmatig de lessen van hun werkplekbegeleider. Na een paar weken beginnen studenten zelf onderwijs te verzorgen. Gaandeweg de stageperiode ontwikkelt de student zich tot een zelfstandig functionerende leraar. Aan het eind van de opleiding is de student in staat enkele klassen op een vo-school zelfstandig les te geven (zie voor meer informatie over de stage onder *Stage*).

De opleidingen zijn vormgegeven langs drie leerlijnen die als doel hebben de eindtermen te bereiken. Er is een lijn voor pedagogisch-didactisch handelen, vakdidactisch ontwerpen en professionele ontwikkeling. Alle leerlijnen lopen parallel aan elkaar gedurende de gehele opleiding en zijn door verschillende cursussen en opdrachten met elkaar verweven. De leerlijn pedagogisch-didactisch handelen beoogt studenten informatie bij te brengen op het gebied van klassenmanagement, het creëren van een veilig leerklimaat in de klas, en communicatie met leerlingen, ouders en collega's. Dit begint bij PAD A en B, waar veelvuldig aandacht wordt besteed aan kennisverwerving en toepassing van het geleerde binnen deze gebieden. Een verdere verdieping vindt plaats binnen het pedagogische keuzevak in het tweede semester. De tweede leerlijn, vakdidactisch ontwerpen, richt zich op het ontwerpen van onderwijs voor een specifiek schoolvak of leergebied. Studenten beginnen binnen Vakdidactiek 1 en 2 met het ontwerpen van eigen lessen. Dit mondt uit in een praktijkonderzoek voor Educatief Ontwerpen. De derde leerlijn, professionele ontwikkeling, loopt als een rode draad door de hele opleiding heen. De student wordt een open houding bijgebracht, waarin hij/zij openstaat voor ontwikkeling. Studenten groeien gedurende de opleiding uit tot een zelfstandig functionerende leraar, die vanuit een professionele houding voortdurend keuzes kan maken ten opzichte van het eigen handelen. De opleiding besteedt hier voornamelijk aandacht aan binnen de intervisiebijeenkomsten die gedurende de gehele opleiding plaatsvinden. Een vast onderdeel van deze bijeenkomsten is de reflectie van studenten op praktijkervaringen. De student wordt tegelijkertijd gestimuleerd een eigen visie op het beroep en het schoolvak te formuleren. Daarnaast reflecteren studenten in de verslagen voor Onderwijspraktijk A, B en C op hun eigen functioneren en vervolgstappen voor professionele groei.

Het panel heeft de opbouw, inhoud en samenhang van het curriculum bekeken en is tevreden over het opleidingsprogramma. In de cursussen zijn alle elementen uit de beoogde leerresultaten goed terug te vinden, en de programma's ogen doordacht, consistent en goed passend bij de eindtermen. Studenten omschreven tijdens het gesprek met het panel de opleidingen als een inhoudelijk rijk programma. Ook de visie van de ILO komt volgens het panel goed naar voren in de invulling van de cursussen. Zo is er aan de ene kant veel ruimte voor het onder de knie krijgen van praktische vaardigheden die voor een leraar essentieel zijn, en besteden verschillende cursussen aan de andere kant ook aandacht aan de vorming van een academische houding met opdrachten op het gebied van ontwerpen en evalueren van onderwijs. Volgens het panel hebben de opleidingen het advies van de vorige visitatiecommissie, om de visie meer naar voren te laten komen in het curriculum, goed opgepakt. Naar het oordeel van het panel komt ook het academische karakter van de lerarenopleiding goed naar voren. De verschillende cursussen besteden voldoende aandacht aan vakdidactische literatuur, internationale wetenschappelijke artikelen en artikelen gericht op de onderwijspraktijk. Het panel heeft een lijst van gebruikte literatuur gezien en constateerde dat deze voldoende wetenschappelijke artikelen bevatte die goed toegankelijk zijn voor studenten. Voor Educatief Ontwerpen worden studenten waar dat kan bovendien gekoppeld aan promovendi binnen ILO die onderzoek doen naar een soortgelijk onderwerp.

Tijdens de visitatie heeft het panel met docenten en studenten gesproken over de invulling van de cursus Educatief Ontwerpen. Studenten gaan binnen deze cursus aan de slag met het opzetten en uitvoeren van praktijkonderzoek en mogen daarbij kiezen of ze daarvoor een prototype willen ontwerpen (onderwijs ontwerpen vanuit een vakdidactische theorie), werken aan het iteratief verbeteren van een onderwijsleeractiviteit (het herhaald uitvoeren van eenzelfde onderwijsleeractiviteit met het oog op verbetering), of (leer)resultaten van een ontwerp willen evalueren (met daarbij vooral een nadruk op meten en evalueren). Alle varianten hebben als doelstelling de student te leren hoe men sociaalwetenschappelijk onderzoek opzet en uitvoert. Het panel constateerde behoorlijke overlap tussen de vorm van een prototype-ontwerp en een iteratief verbeterproces. De derde variant suggereert een vorm van effectonderzoek, wat doorgaans niet mogelijk is (gegeven het beperkte aantal klassen waarin de student het onderzoek kan uitvoeren en de afwezigheid van een controlegroep). Het panel waardeert de keuzemogelijkheid die studenten met deze varianten geboden wordt, maar adviseert de ILO de invulling van de varianten nog eens te heroverwegen. Volgens het panel zijn er ook andere varianten denkbaar, zoals systematisch ontwerpen of onderzoek dat verschillende vormen van evaluatie tegen het licht houdt. Tot slot geeft het panel de ILO in overweging mee de cursus meer vraaggestuurd vanuit het werkveld in te steken. Sommige studenten gaven tijdens het gesprek met het panel aan Educatief Ontwerpen niet relevant te vinden voor het leraarsberoep. Het panel denkt dat, wanneer de onderzoeksvraag afkomstig zou zijn vanuit de school of past binnen de onderzoeksagenda van de opleidingsschool, studenten het nut van praktijkonderzoek beter zullen inzien en na afstuderen ook meer gemotiveerd zullen zijn om praktijkonderzoek te blijven doen.

Over de samenhang in het curriculum is het panel tevreden. De drie leerlijnen zijn volgens het panel goed herkenbaar in het programma. Zij zorgen ervoor dat alle wettelijke bekwaamheidseisen voldoende zijn vertegenwoordigd in meerdere cursussen (en bijbehorende opdrachten). De lijn van vakdidactisch ontwerpen laat vakinhoud en vakdidactiek goed tot hun recht komen. Samen met de lijn voor pedagogisch-didactisch handelen wordt er ook aan de pedagogisch-didactische vaardigheden voldoende aandacht besteed. Verder heeft het panel geconstateerd dat de cursusopdrachten goed zijn opgezet en een logische opbouw hebben in niveau en complexiteit. Waar studenten bij Vakdidactiek 1 eerst één eenvoudige les en daarna twee samenhangende lessen ontwerpen, gaan ze bij Vakdidactiek 2 aan de slag met het ontwerpen van onderwijs dat de hogere vakspecifieke denkvaardigheden stimuleert, of dat is afgestemd op verschillen tussen leerlingen. Naarmate de opleiding vordert wordt het belang van theoretische onderbouwing en een onderzoeksmatige benadering meer benadrukt. Tot slot is de opleiding zo ingericht dat er een optimale balans is tussen cursorisch onderwijs en stage: de helft van de onderwijstijd spendeert de student aan de cursussen op het instituut, de andere helft brengt de student op de stageschool door. Dat zorgt voor een goede verbinding tussen theorie en praktijk; studenten kunnen het geleerde op het instituut direct in de praktijk uitproberen. Bovendien hebben opdrachten binnen het cursorisch onderwijs

vaak een component die op de stageschool moet worden uitgevoerd. Het panel is van mening dat dit de samenhang bevordert.

Studenten spraken richting het panel hun waardering uit voor de samenhang tussen de colleges van de verschillende cursussen. Het onderwijs op het instituut vindt plaats op één dag in de week en is doorgaans ingericht rond een thema, dat bij elke cursus aan bod komt. De colleges zijn door het docententeam zo vormgegeven dat de theorie aan het begin van de dag vrij algemeen wordt aangeboden, maar gedurende de dag steeds verder wordt toegespitst op een (cluster van) schoolvak(ken). Aan het eind van de dag heeft de student geleerd wat de theorie betekent voor zijn/haar eigen schoolvak. Het panel vindt deze werkwijze, het verbinden van algemene theoretische kennis aan de vakspecifieke onderwijspraktijk, zeer te prijzen.

Het panel is tevreden over de variatie aan werkvormen binnen de opleiding. Bij veel cursussen worden hoorcolleges afgewisseld met werkgroepbijeenkomsten, waarin studenten in kleine groepen aan de slag gaan met de behandelde theorie. De werkgroepen bij Vakdidactiek 1 en 2 worden regelmatig schoolvakoverstijgend samengevoegd, zodat studenten ook vanuit het perspectief van andere schoolvakken kunnen leren. Ook ervaren ze hier hoe ze samenhangend onderwijs in overleg met collega's kunnen ontwerpen. Doorlopend komen studenten samen in intervisiegroepen en werken ze aan reflectieverslagen, waarin ze hun professionele groei beschrijven en een visie ontwikkelen op het leraarschap. Intervisiegroepen bestaan uit studenten die bij verschillende scholen stagelopen, waardoor studenten ook leren van verschillende onderwijscontexten. Een belangrijke werkvorm is uiteraard de stage, waarin studenten het geleerde op de opleiding in de praktijk oefenen. In het zelfevaluatie rapport werd gemeld dat sommige studenten de verschillende reflectie-opdrachten moeilijk vinden. Dit beeld werd bevestigd tijdens de visitatiegesprekken met studenten, alumni en docenten. Studenten gaven aan enigszins 'reflectie-moe' te zijn. Reflectie-oefeningen worden in andere opleidingen minder vaak toegepast en studenten begrijpen daarom nog niet wat reflecteren exact behelst en wat er precies van hen verwacht wordt. Studenten gaven richting het panel aan dat ze graag meer concrete opdrachten als reflectie-oefening aangereikt zouden willen krijgen. Zeker aan het begin van de opleiding zou het volgens het panel zinnig zijn om dit type oefeningen zeer duidelijk te beschrijven (in termen van wat, waar, hoe). Het zelfevaluatie rapport meldt dat er plannen zijn om binnen de opleidingen meer aandacht te gaan besteden aan uitleg over hoe studenten moeten reflecteren en wat het ze kan opleveren. Het panel moedigt deze plannen aan.

Het panel is daarnaast tevreden over de verschillende thema's waar in de opleidingen expliciet aandacht voor is. Met name het thema burgerschap is volgens het panel goed in de opleiding verankerd. Zo heeft de ILO een gezamenlijke visie op burgerschap geformuleerd en heeft het een werkgroep Burgerschap aangewezen, bestaande uit docenten die specifiek aandacht besteden aan de mate waarin burgerschap binnen de verschillende opleidingen (en onderliggende schoolvakspecialisaties) aan bod komen. Verder is er een coördinator burgerschap die regelmatig activiteiten organiseert om het docententeam te informeren over burgerschap. Sinds 2019 is er een keuzecursus die specifiek aandacht besteed aan burgerschap. Naast burgerschap is er ook aandacht voor ICT in het onderwijs. In cursussen gebruiken docenten ICT-tools voor activerende werkvormen (zie ook *Docenten*) en voorafgaand aan de start van de opleiding kunnen studenten een workshop volgen die zich richt op ICT in het voortgezet onderwijs. Tot slot besteedt de ILO aandacht aan vernieuwing en innovatie in het onderwijs. Naast een specifieke keuzecursus besteden de cursussen in hoorcolleges aandacht aan bijvoorbeeld gepersonaliseerd leren, doorlopende leerlijnen en initiatieven zoals curriculum.nu. Ook is de ILO zich bewust van het feit dat er in de regio veel vernieuwingscholen zijn, die een andere onderwijscontext hanteren. Daarvoor participeerde de ILO in een traject om met deze scholen en andere lerarenopleidingen opdrachten voor studenten te ontwikkelen die op die scholen hun stage zullen uitvoeren.

Stage

De helft van de opleiding bestaat uit drie stageperiodes (30 EC bij elkaar). Studenten beginnen de eerste stageperiode (Onderwijspraktijk A) met het observeren van lessen die de werkplekbegeleider verzorgt. Na een tijdje gaat de student zelf een aantal lessen verzorgen. Zo leert de student de school en de leerlingen kennen, krijgt de

student een indruk van wat lesgeven betekent en leert hij of zij strategieën op het gebied van communicatie en klassenmanagement te gebruiken. Het zelfstandig lesgeven wordt geleidelijk opgebouwd. In Onderwijspraktijk B krijgt de student meer verantwoordelijkheid en geeft hij of zij af en toe zelfstandig les. Ook komt de vakdidacticus eenmaal op lesbezoek. Van studenten wordt gevraagd meer aandacht te hebben voor differentiatie en verschillen tussen leerlingen en de manier waarop zij leren. Ook wordt er aandacht besteed aan de manier waarop de student de inhoud van lessen overbrengt, door op stemgebruik en non-verbaal gedrag te letten. Vanaf het tweede semester begint Onderwijspraktijk C, waarin studenten nog autonomer worden. Nu geven studenten zelfstandig les en dragen ze verantwoordelijkheid voor één of meer klassen. Ook wonen studenten de activiteiten buiten de lessen om bij, zoals rapportvergaderingen en ouderavonden. De vakdidacticus komt een tweede keer op lesbezoek. Aan het eind van de opleiding hebben studenten minimaal 100 klokuren zelfstandig lesgegeven op de stageschool, de helft daarvan in de bovenbouw. Het panel is tevreden over de opbouw en hoeveelheid van Onderwijspraktijk A, B en C. Studenten die het panel sprak waren allen zeer tevreden over de stage en hun stageschool. Bij problemen wordt er snel een oplossing gezocht, meestal via overleg tussen de ILO en de stageschool.

Het panel constateerde enkele aandachtspunten op het gebied van de stage. Om te beginnen vindt de stage doorgaans op één school plaats. Bij scholen waar slechts één opleidingsniveau wordt aangeboden, acht het panel het een gemiste kans dat de student hierdoor niet zal kennismaken met andere niveaus binnen het voortgezet onderwijs. Het panel adviseert de ILO bij dergelijke scholen de student de mogelijkheid te bieden kennis te maken met stagescholen die meerdere opleidingsniveaus aanbieden. Dat zou eenvoudig kunnen door de student bijvoorbeeld bij een studiegenoot te laten observeren. Ten tweede bevinden zich in de omgeving Amsterdam veel zogenaamde 'vernieuwingscholen', scholen waar andere vormen van onderwijs dan klassikaal onderwijs worden verzorgd. Op deze scholen is het voor studenten lastig om traditioneel klassikaal onderwijs te verzorgen, wat een vereiste is in de stage. Het panel adviseert de ILO hier beleid op te maken en te borgen dat studenten eenvoudig hun klassikale lesuren kunnen maken. Ten derde vernam het panel van enkele studenten dat sommige scholen hun eigen curriculum al hebben vastgesteld en daardoor minder openstaan voor opdrachten die de student vanuit de opleiding op de stageschool moet uitvoeren. Schoolopleiders gaven richting het panel aan hier alert op te zijn en daarin te bemiddelen. Het panel moedigt de ILO aan hier werk van te maken en te bewaken dat studenten voldoende vrijheid krijgen om te experimenteren met vakdidactische concepten.

De ILO neemt deel aan een samenwerkingsverband met elf opleidingsscholen in de regio Amsterdam en omgeving. Daaronder vallen 75 vo-scholen. Ongeveer 90% van de studenten krijgt een stageplek binnen één van deze scholen. De rest vindt zelf een stageplek of loopt stage op een niet-opleidingsschool. Binnen de opleidingsscholen is een docent van de ILO als instituutopleider aanwezig, die de kwaliteit van de begeleiding op de stageschool en vanuit de ILO borgt. Op niet-opleidingsscholen is er een ILO-ambassadeur die een brugfunctie vervult voor de stagiair en de stageschool: de ambassadeur is bereikbaar voor vragen en bemiddelt waar nodig. Binnen elke opleidingsschool maakt de ILO onderdeel uit van de stuurgroep. Daardoor wordt de kwaliteit van de stageplekken op alle scholen geborgd. Verder hebben de instituutopleider en de schoolopleider regelmatig contact over de kwaliteit van de begeleiding en beoordeling op de scholen. Waar nodig gaat dit ook over individuele studenten of werkplekbegeleiders. In het zelfevaluatierapport geeft de ILO aan dat het, door het grote netwerk van vo-scholen, eenvoudig is om studenten op een andere stageschool te plaatsen, mocht dat nodig blijken. Naar het oordeel van het panel wordt de kwaliteit van de stageplaatsen door de ILO goed geborgd. Het panel is positief over het intensieve contact tussen de scholen en het instituut. Met name het feit dat de ILO zich in vele netwerken begeeft, en de grote hoeveelheid vo-scholen die het daarmee bedient, verdient volgens het panel een compliment.

Docenten en stagebegeleiders

Bij de ILO werken ruim vijftig mensen. Daarvan zijn 37 aangesteld als vakdidacticus; de rest van het team bestaat uit onderwijskundigen, vaardigheidsdocenten, twee logopedisten en het opleidingsmanagement. Het team is opgedeeld in clusters: de vakdidactici zijn opgesplitst in een alfa-, gamma- en ecobètacluster. Onderwijskundigen hebben een eigen cluster. Voor elk cluster is er een clustercoördinator, die als dagelijks leidinggevende fungeert en met de andere clustercoördinatoren en het opleidingsmanagement samenkomt om zaken op het gebied van

planning en kwaliteitszorg met elkaar af te stemmen. Elk cluster organiseert jaarlijks een themadag om de laatste ontwikkelingen op het gebied van hoger en voortgezet onderwijs met elkaar te bespreken. Momenteel beschikt 67% van het onderwijsgevend personeel over een Basis- dan wel Senior Kwalificatie Onderwijs en is 20% geregistreerd in het Beroepsregister Lerarenopleiders. Verder is 42% van het team gepromoveerd. Het panel ondersteunt de initiatieven die de opleiding onderneemt om vakdidactici te laten werken aan het opzetten en uitvoeren van praktijkgericht onderwijsonderzoek, dat al dan niet als opstap functioneert naar een promotie. Meer dan 84% van het onderwijsgevend personeel bezit een lesbevoegdheid om onderwijs te verzorgen in het voortgezet onderwijs. Uit de gesprekken met vakdidactici concludeert het panel dat veel van hen hun baan bij de ILO combineren met een deeltijdbaan als leraar in het voortgezet onderwijs. Het panel constateert dat het team hierdoor goed in staat is studenten voor te bereiden op de beroepspraktijk. Ook door de studenten wordt dit als iets positiefs ervaren.

Het panel heeft vastgesteld dat het onderwijs van de opleidingen van de ILO wordt verzorgd door een docententeam dat veel met elkaar samenwerkt. Docenten van PAD A en B bereiden bijvoorbeeld vaak samen de colleges voor. Daarnaast observeren ze elkaars lessen. Tijdens de visitatie hebben studenten en alumni hun waardering voor de docenten uitgesproken. Zij ervaren de docenten als deskundige, enthousiaste, betrokken mensen. Docenten willen graag helpen of adviseren bij studieproblemen, en het contact met hen is laagdrempelig. Het team is volgens het panel voldoende bezig met de laatste ontwikkelingen in het onderwijs. Ook het principe *practice what you preach* wordt voldoende ter harte genomen. Zo besteden docenten aandacht aan activerende werkvormen en proberen ze ICT op allerlei manieren (een digitaal prikbord, een snelle quiz) in hun onderwijs te betrekken. De verschillende werkvormen hebben volgens het panel niet alleen een gunstig effect op activerend onderwijs; ze dienen tevens als inspiratiebron. Later, wanneer studenten zelfstandig voor de klas staan en hun eigen onderwijs gaan vormgeven, kunnen ze hieruit putten. Docenten besteden hier zelf ook expliciet aandacht aan. Zo bespreken ze met de studenten in hoeverre zij de ICT-tools in hun eigen onderwijs kunnen inzetten en wat bijvoorbeeld de AVG-wetgeving hierover zegt. Het panel waardeert het feit dat er een werkgroep ICT is die docenten inspireert met nieuwe ICT-mogelijkheden in het onderwijs en docenten met een specifieke hulpvraag ondersteunt.

De vakdidactici vervullen binnen de opleiding (inclusief de stage) een centrale rol. Voor studenten en werkplekbegeleiders is de vakdidacticus het eerste aanspreekpunt. Vakdidactici zien de studenten minstens één keer per week en blijven daardoor goed op de hoogte van de voortgang van de student. Studenten gaven in het gesprek met het panel aan dat ze de aanwezigheid en bereikbaarheid van de vakdidacticus erg waarderen. In principe voert de vakdidacticus de twee lesbezoeken uit tijdens Onderwijspraktijk B en C (bij wijze van uitzondering voert een andere vakdidacticus van de ILO één van de twee lesbezoeken uit). Deze les bespreekt de vakdidacticus na met de werkplekbegeleider. Halverwege de opleiding voert de vakdidacticus een gesprek met de student, waar de ervaringen van de student op school en de beoordelingen en feedback vanuit de school worden besproken. Tijdens het gesprek met het panel gaven studenten aan de feedback van hun vakdidacticus naar aanleiding van hun lesbezoek zeer te waarderen. Waar de werkplekbegeleider meer nadruk legt op de praktische uitvoering van de les, brengt de vakdidacticus de academische kant van het leraarschap naar voren, door aandacht te besteden aan de toepassing van vakdidactische modellen en de student aan te zetten tot zelfreflectie. Studenten zijn hier zeer tevreden over en zouden een frequenter lesbezoek bijzonder op prijs stellen. Vakdidactici hebben daarnaast goed contact met de werkplekbegeleiders. Door jarenlange samenwerking met dezelfde stagescholen zijn de lijntjes kort en zijn de vakdidactici goed op de hoogte van de onderwijscontext van elke school. Dat vindt het panel prijzenswaardig, omdat het ervoor zorgt dat er eenvoudig contact is over stagekwesties of over veranderingen in de opleiding. Studenten gaven richting het panel aan dat de vakdidacticus door het goede contact met zowel de student als de stageschool aan de ene kant goed op de hoogte is van de studievoortgang van de student en aan de andere kant goed op de hoogte is van het reilen en zeilen van de stageschool. Bij problemen op de stageschool (bijvoorbeeld een mismatch tussen de student en de werkplekbegeleider), kan de vakdidacticus hierdoor snel schakelen en een oplossing aanreiken.

Het panel constateerde dat de werkdruk binnen het docententeam hoog is. Dit speelt met name voor docenten die hun baan combineren met een baan in het VO, waar piekmomenten vaak gelijktijdig plaatsvinden. Door de omstandigheden vanwege de Corona-pandemie is de werkdruk nog verder gestegen. Docenten gaven richting het panel aan dat ze voldoende vrijheid en flexibiliteit vanuit de ILO ervaren om zaken in te passen of op te schuiven. Het panel is hier tevreden mee, maar adviseert het opleidingsmanagement hier alert op te blijven.

Op de stagescholen zijn verschillende mensen aanwezig die betrokken zijn bij de kwaliteit van de stageplaats en de begeleiding van de studenten. Schoolopleiders en instituutopleiders (zie ook *Stage*, hierboven) houden zich voornamelijk bezig met de (verbetering van de) kwaliteit van de begeleiding en beoordeling van de student tijdens de stage. Studenten worden dagelijks begeleid door een werkplekbegeleider. Zij krijgen aan het begin van de stage een uitgebreide werkplekbegeleidersgids van de ILO. Op opleidingscholen is er in het begin van het semester ook vaak een startbijeenkomst voor de werkplekbegeleiders met de instituutopleider van de ILO en de schoolopleider(s) van de school. In september 2019 is de ILO daarnaast gestart met een tweemaandelijks nieuwsbrief voor (opleidings)scholen, waarin praktische informatie staat over bijvoorbeeld de opdrachten die op dat moment aanstaande zijn en over wat er in de komende weken en maanden van de werkplekbegeleiders verwacht wordt. Van alle werkplekbegeleiders wordt verwacht dat zij een basistraining begeleidingsvaardigheden hebben gevolgd, verzorgd door de UvA of elders. De ILO biedt werkplekbegeleiders op opleidingscholen en niet-opleidingscholen twee keer per jaar een tweedaagse werkplekbegeleiderstraining aan. Tussen 2015 en 2019 zijn hier 196 werkplekbegeleiders mee getraind. Het panel is ervan overtuigd dat de werkplekbegeleiders door bovenstaande activiteiten goed zijn voorbereid op hun taken en verantwoordelijkheden tijdens de stageperiode. Het panel juicht de plannen van de ILO toe om werkplekbegeleiders aanvullende professionaliseringscursussen op het gebied van pedagogiek en differentiatie aan te bieden.

Het panel is te spreken over het goede en intensieve contact tussen de verschillende betrokkenen bij de stage, zowel vanuit de opleiding als vanuit de scholen. Ook is het panel positief over de hoeveelheid begeleiding die studenten krijgen, vanuit de opleiding en binnen de stageschool. Met schoolopleiders en instituutopleiders sprak het panel over kleinere schoolvakken (zoals Russisch en Spaans) en de uitdaging om daar voldoende stage-uren voor te bieden. Het panel concludeerde dat opleidingscholen zich daar voldoende verantwoordelijk voor voelen en hun netwerk inzetten om de student aan de vereiste uren te helpen. Daarin is het concept van Samen Opleiden, waarin zowel het instituut als de school betrokken is, goed te herkennen.

Studeerbaarheid

Besluiten over toelating tot de lerarenopleiding worden genomen door de Toelatingscommissie van de betreffende opleiding. Deze commissie heeft naast enkele vaste leden een wisselend lid voor ieder schoolvak (een vakdidacticus) die de vakinhoudelijke toelaatbaarheid van de kandidaat beoordeelt. De vakdidacticus voert met de kandidaat een toelatinggesprek, op basis waarvan deze een toelatingsverklaring invult. De Toelatingscommissie werkt op basis van een toelatingsregeling, waarin toelatingseisen zijn vastgelegd. Zo wordt er van alle studenten gevraagd dat zij de Nederlandse taal voldoende machtig zijn. Voor sommige schoolvakken gelden aanvullende toelatingseisen (op het gebied van taalvaardigheid of behaalde studiepunten in een specifiek vakgebied). Andere eisen zijn op ICL-niveau vastgesteld. Studenten met een vakinhoudelijke deficiëntie in de vooropleiding kunnen middels een deficiëntieprogramma deze deficiëntie wegwerken. Tijdens het visitatiebezoek heeft het panel met docenten en staf gesproken over de landelijke trend om opleidingen steeds verder te verbreden en hoe dat de doorstroom naar met name de lerarenopleiding LVHO in de Taal- en Cultuurwetenschappen bemoeilijkt. Zo besteden opleidingen voor Spaans, Frans, Duits en Italiaans steeds minder aandacht aan taalvaardigheid. De lerarenopleidingen van de talige schoolvakken hebben geconstateerd dat studenten daardoor de taal en grammatica niet altijd voldoende machtig zijn om aan de lerarenopleiding te beginnen. Dit heeft tot gevolg dat meer studenten eerst een deficiëntieprogramma moeten volgen voordat zij kunnen beginnen aan de lerarenopleiding. Het panel vindt dit zorgelijk en adviseert de ILO om op dit vlak in nauw contact te blijven met de betreffende faculteiten en te blijven benadrukken dat het verbreden van de talenopleidingen gevolgen heeft voor de doorstroom naar de lerarenopleidingen.

Alle studenten die zich voor een lerarenopleiding (master, Major Teaching, minor of module) inschrijven en die nog geen ervaring hebben op het gebied van lesgeven, nemen voor de daadwerkelijke start van de opleiding deel aan een zogeheten 'Check-in'-traject. Gedurende een dag krijgen studenten een aantal oriëntatieopdrachten die ze op hun stageschool uitvoeren. Dit traject is bedoeld om de student een goed beeld te geven van het beroep van leraar en de onderwijscontext van de stageschool. Het dient ook om studenten en scholen in een vroeg stadium kennis met elkaar te laten maken. Daarnaast beoogt de opleiding hiermee vroegtijdige uitval te voorkomen.

Het panel constateert dat de lerarenopleidingen goed studeerbaar zijn. Door de twee startmomenten per jaar worden alle cursussen twee keer per jaar aangeboden, waardoor het mogelijk is om binnen een half jaar een cursus in te halen. Eén dag in de week brengen studenten door op het instituut, voor het volgen van het cursorisch onderwijs. De rest van de week kunnen de studenten naar eigen inzicht invullen met hun stage, lesvoorbereidingsactiviteiten en de opdrachten behorend bij de cursussen. Ook de pedagogische keuzemodule wordt gewaardeerd. Studenten gaven aan dat ze het fijn vinden de ruimte te krijgen om zich naar eigen interesse of leerbehoefte te specialiseren.

Rond de 60% rondt de opleiding binnen het jaar af. Uit de gegevens van de ILO blijkt dat ongeveer 15-30% van de studenten de opleiding vroegtijdig verlaat. De ILO neemt bij alle studenten die de opleiding afbreken een enquête af, om de reden(en) van uitval te bevragen. Vaak zorgen persoonlijke omstandigheden ervoor dat de student besluit de opleiding af te breken. Studenten met een niet-Nederlandstalige achtergrond, studenten die wat ouder zijn, en studenten die de opleiding met een baan combineren ervaren de meeste moeite de opleiding voldoende prioriteit te geven. In het zelfevaluatie rapport beschrijft de ILO verschillende maatregelen om studie-uitval te voorkomen. Zo is er vanwege de korte lijntjes tussen student en vakdidacticus goed zicht op de studievoortgang van elke student. Ook is er aandacht voor een goede spreiding van toetsen. Studenten die het panel sprak gaven daarnaast aan dat ze bij de start van de opleiding veelvuldig en voldoende waren geïnformeerd over het volle programma van de opleiding. De ILO ziet op het gebied van studeerbaarheid nog wel een gevaar bij het werkveld, dat studenten een baan aanbiedt nog voordat ze de lerarenopleiding hebben afgerond (groenpluk). Dit veroorzaakt in de regel enige studievertraging. Samen met de opleidingscholen heeft de ILO daarom beleid afgesproken waarin groenpluk wordt ontmoedigd of zelfs niet toegestaan. Omdat het uiteindelijk ten koste gaat van de opleiding, raadt de ILO alle studenten af om, wanneer er aan ze wordt getrokken, de baan te accepteren. Groenpluk is een landelijk fenomeen waar de ILO naar het idee van het panel voldoende alert op is.

Deeltijdstudenten kunnen ervoor kiezen de opleiding over anderhalf of twee jaar te spreiden (zie bijlage 3 voor een programmaoverzicht van beide opties). Er is een deeltijdcoördinator die zich specifiek buigt over een goede planning van het deeltijd-curriculum en bijbehorende deadlines. Deze coördinator informeert deeltijdstudenten over allerlei relevante zaken. Het panel stelde naar aanleiding van gesprekken met docenten en studenten vast dat deze coördinator zeer gewaardeerd wordt, vanwege het feit dat zij specifiek de belangen van deze doelgroep behartigt. Doorgaans lopen studenten de gehele periode stage op één school en volgen ze tegelijkertijd één cursus op het instituut. Voor werkbijeenkomsten zitten deeltijdstudenten in een aparte werkgroep, vanwege hun doorgaans andere achtergrond en behoeften. Het panel sprak met het opleidingsmanagement en een deeltijdstudent, en begreep uit die gesprekken dat de opleiding voor deeltijdstudenten wat soepeler omgaat met het verschuiven van deadlines, om ook voor deze groep studenten een studeerbaar programma te bewerkstelligen.

De coronabeperkingen in 2020 hebben ervoor gezorgd dat het onderwijs digitaal en in aangepaste vorm plaatsvond. De examencommissie werd bij alle maatregelen geraadpleegd. Studenten hebben hun stage via online onderwijs kunnen voortzetten. Docenten hebben hun cursussen omgevormd naar een digitale variant. De hoorcolleges werden opgenomen, zodat studenten deze in hun eigen tempo konden volgen. Werkbijeenkomsten en intervisie vonden digitaal plaats. Ook organiseerde de opleiding een hele dag om kennis, ervaringen en digitale tools uit te wisselen op het gebied van online lesgeven op de stageschool. Voor de verschillende groepen studenten had de lockdown een andere impact. De masterstudenten die in september 2019 aan de opleiding begonnen,

hadden al een flink deel van hun stage erop zitten en werden door hun stageschool goed betrokken bij het digitaal vormgeven van het onderwijs. Studenten die begonnen in februari 2020 waren nog maar net met de stage gestart. Op sommige scholen verliep de begeleiding moeizamer. Met name voor de minorstudenten, die tot de zomer van 2020 nog een steile leercurve moesten doormaken, verliep de stage moeizamer. Waar in andere jaren 70% de minor nominaal afrondt, was dat nu 45%. De ILO heeft in deze periode extra geïnvesteerd in de communicatie met werkplekbegeleiders en algeheel contact met de stagescholen. Zo stuurde de ILO verschillende berichten naar de scholen op het gebied van aanpassingen in de opleiding en wat er van de scholen en werkplekbegeleiders werd verwacht. Vakdidactici hadden regelmatig contact met de studenten, om de studievoortgang te bespreken en om mee te denken over de uitdagingen waar ze op de stageschool voor stonden. Bij problemen, bijvoorbeeld wanneer de student zich niet voldoende betrokken voelde bij de digitale lessen vanuit de school, zocht de vakdidacticus contact met de werkplekbegeleider om een oplossing te zoeken.

Bij de start van het academische jaar 2020-2021 werden de vo-scholen weer opengesteld, waardoor stages fysiek konden plaatsvinden. Bij een nieuwe lockdown zouden studenten de stages online vervolgen. Op het instituut golden er nog steeds maatregelen die fysiek onderwijs beperkten. De meeste cursussen op het instituut werden dan ook online verzorgd. Er kwam meer ruimte voor incidenteel fysiek onderwijs en dit werd benut door studenten drie keer per semester een dagdeel naar de campus te laten komen. Tijdens die samenkomsten werd onderwijs verzorgd in werkvormen waar een fysieke aanwezigheid een meerwaarde heeft (uitwisselen van ervaringen, reflectie-oefeningen, et cetera). Het online onderwijs heeft inmiddels ook enkele voordelen naar voren gebracht. Zo zijn er voor enkele cursussen korte video's en kennisclips opgenomen. Voor begeleiders is het makkelijker om online een les van de student bij te wonen en op te nemen, en deze de les met de student uitgebreid na te bespreken. Tot slot zijn de ICT-vaardigheden van de student (en de docententeams binnen ILO en op de stagescholen) in een stroomversnelling geraakt. Uit de gesprekken met studenten en alumni concludeert het panel dat de ILO goed is omgegaan met de Corona-maatregelen. Het onderwijs werd volgens hen adequaat aangepast op de (on)mogelijkheden van de situatie. Daarnaast hield de ILO de studenten goed op de hoogte van relevante veranderingen in de opleiding.

Educatieve minor

Toelating tot de minor en de module is in beginsel bepaald door de landelijk geldende wettelijke verwantschapstabel die aangeeft met welke afgeronde bacheloropleiding men kan instromen in de minor van een bepaald schoolvak. Aanvullend gelden dezelfde eisen wat betreft Nederlandse taalvaardigheid. Net als aspirant masterstudenten voeren aspirant studenten voor de minor een toelatingsgesprek met de vakdidacticus. Studenten die de educatieve minor volgen, krijgen een programma dat gebaseerd is op dezelfde uitgangspunten als de masteropleiding. Net als de masteropleidingen zijn de educatieve minoren ondergebracht binnen ILO. Het programma van de educatieve minor is inhoudelijk gelijk aan het eerste semester van de corresponderende masteropleiding. Dit betekent dat minorstudenten onderwijs krijgen op masterniveau. Het panel vindt dit verklaarbaar, vanwege de zelfstandigheid die bij een lesbevoegdheid vereist is, en de mogelijkheid tot een vrijstelling van het eerste semester wanneer de student besluit hierna de masteropleiding te doen.

Een gedetailleerd overzicht van het curriculum van de educatieve minor is te vinden in bijlage 3. Het panel vindt dat er een goede balans is tussen theorie en praktijk (beide 15 EC). Bij PAD A en B streeft de opleiding ernaar de minorstudenten in aparte werkgroepen bijeen te brengen. Omdat minorstudenten doorgaans jonger zijn, en met een bevoegdheid enkel in de onderbouw les zullen geven, leven er bij deze groep studenten andere leerbehoeften. Bij Vakdidactiek 1 is het vanwege het kleine aantal studenten vaak niet mogelijk aparte werkgroepen te maken. Master- en minorstudenten zitten in die cursus dan ook bij elkaar. Dit heeft als voordeel dat minorstudenten meer onderwijs krijgen gericht op het eerstegraads gebied, waardoor ze eenvoudiger de afweging kunnen maken of ze na de minor de masteropleiding willen volgen. Daarnaast leren de minor- en masterstudenten van elkaar door hun verschillende achtergronden en beweegredenen om voor de opleiding te kiezen. Bij gemengde werkgroepen bewaken docenten (afkomstig uit het docententeam van de masteropleidingen) dat ook voldoende aangesloten

wordt bij de specifieke behoeften van minorstudenten, door bijvoorbeeld aandacht te besteden aan vakdidactische uitgangspunten voor de onderbouw.

Minorstudenten krijgen tijdens hun stage twee maal een lesbezoek van de vakdidacticus. Hierdoor wordt er goed zicht gehouden op de snelle ontwikkeling die de student moet doormaken. In de regel komen minorstudenten sneller voor de klas dan masterstudenten (die vaak beginnen met één of twee weken observeren). Aan het eind van de minor hebben studenten minimaal 50 klokuren zelfstandig lesgegeven in de onderbouw. Het panel sprak met enkele vakdidactici die aangaven dat ze met name bij minorstudenten het eerste lesbezoek snel plannen, omdat ze zich bewust zijn van de steile leercurve die deze studenten moeten maken en de studenten daarom vlot op weg willen helpen. Minorstudenten die het panel sprak gaven aan tevreden te zijn met de opzet en inhoud van de minor. Wel zou nog meer kennis en oefening op het vlak van pedagogisch-didactische vaardigheden gewenst zijn. De minor is voor de meeste studenten goed studeerbaar in de gegeven tijd.

Overwegingen

De lerarenopleidingen bieden naar het oordeel van het panel een weldoordacht, goed gestructureerd en samenhangend curriculum aan, waarin alle elementen uit de beoogde leerresultaten terug te vinden zijn. Het academisch gehalte van de lerarenopleidingen is op orde en ook de visie van de opleidingen is het curriculum goed zichtbaar. Het curriculum van de opleidingen is goed opgebouwd, van basiskennis in het eerste semester naar meer verdiepende kennis en vaardigheden in het tweede semester. Ook de cursussen hebben een logische opbouw. De drie leerlijnen zorgen voor een goede samenhang door het gehele curriculum heen. Bovendien hebben opdrachten binnen het cursorisch onderwijs vaak een component die op de stageschool moet worden uitgevoerd. Het panel is van mening dat dit de samenhang bevordert.

Het panel adviseert de opleidingen de invulling van Educatief Ontwerpen te heroverwegen. De opzet en uitvoering zouden op een andere wijze ingestoken kunnen worden, waarmee ook de relevantie voor studenten beter zichtbaar wordt. Ook adviseert het panel meer aandacht te besteden aan uitleg over hoe studenten moeten reflecteren en wat het ze kan opleveren, dat vinden studenten vaak nog moeilijk.

Het panel is tevreden over de opbouw en hoeveelheid van de stage. Wel vindt het panel het belangrijk dat, in geval van stagescholen waar slechts één opleidingsniveau wordt aangeboden, de student altijd de mogelijkheid krijgt om kennis te maken met andere opleidingsniveaus bij andere scholen. Daarnaast adviseert het panel de ILO bij zogenaamde vernieuwingsscholen goed in de gaten te houden en te borgen dat studenten hun klassikale stage-uren kunnen maken. Alles bij elkaar oordeelt het panel dat de kwaliteit van de stageplaatsen door de ILO goed geborgd wordt. Het panel is positief over het intensieve contact tussen de scholen en het instituut. Met name het feit dat de ILO zich in vele netwerken begeeft, en de grote hoeveelheid vo-scholen die het daarmee bedient, verdient volgens het panel een compliment.

Het panel heeft vastgesteld dat het onderwijs van de opleidingen van de ILO wordt verzorgd door een kwalitatief en kwantitatief gezond docententeam dat veel met elkaar samenwerkt. Studenten zijn tevreden over het enthousiasme en de deskundigheid en betrokkenheid van hun docenten. In hun lessen geven ze vaak het goede voorbeeld; ze zijn een inspiratiebron voor studenten wat betreft het gebruik van activerende werkvormen.

Het panel is te spreken over het goede en intensieve contact tussen de verschillende betrokkenen bij de stage, zowel vanuit de opleiding als vanuit de scholen. Het concept van Samen Opleiden, waarin zowel het instituut als de school betrokken is, is volgens het panel goed doorgevoerd. De vakdidacticus heeft een centrale rol in dit opzicht. Het panel is bijzonder te spreken over de korte lijntjes die de vakdidacticus heeft met de student en de werkplekbegeleider van de stageschool. De vakdidacticus is daardoor goed op de hoogte en kan snel schakelen waar dat nodig is. Volgens het panel worden studenten op de stagescholen begeleid door kwalitatief goede werkplekbegeleiders, die adequaat zijn voorbereid op en getraind voor hun taken en verantwoordelijkheden. Het

panel juicht de plannen van de ILO toe om werkplekbegeleiders aanvullende professionaliseringscursussen op het gebied van pedagogiek en differentiatie aan te bieden.

Het panel acht de opleidingen goed studeerbaar. Het panel concludeert verder dat de ILO goed is omgegaan met de Corona-maatregelen. Wel adviseert het panel de ILO in nauw contact te blijven met de verschillende faculteiten en te blijven benadrukken dat het verbreden van opleidingen gevolgen heeft voor de doorstroom naar de lerarenopleidingen.

De educatieve minor is volgens het panel goed qua opzet en inhoud. Het panel vindt dat er een goede balans is tussen theorie en praktijk (beide 15 EC). Ook is de minor goed studeerbaar. Sommige cursussen volgen minorstudenten gezamenlijk met de masterstudenten, zodat ze onderwijs krijgen op het eerstegraads gebied en eenvoudiger de afweging kunnen maken of ze na de minor de masteropleiding willen volgen. Bij gemengde werkgroepen bewaken docenten dat ook voldoende aangesloten wordt bij de specifieke behoeften van minorstudenten. Daarnaast krijgen minorstudenten sneller en vaker een lesbezoek van de vakdidacticus dan de masterstudenten in het eerste semester krijgen. De opleiding zou kunnen overwegen nog meer aandacht aan pedagogisch-didactische vaardigheden te besteden.

Conclusie

Masteropleiding LVHO in de Bètawetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 2 als 'voldoet'.

Masteropleiding LVHO in de Taal- en Cultuurwetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 2 als 'voldoet'.

Masteropleiding LVHO in de Mens- en Maatschappijwetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 2 als 'voldoet'.

Standaard 3: Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Bevindingen

De ILO heeft de toetsystematiek ingericht conform het huidige toetsbeleid van de universiteit. Hierin worden de processen beschreven rondom toetsconstructie, beoordelingsmodellen en cesuur.

Het panel heeft het systeem van toetsing en de opzet en inhoud van de toetsing van de lerarenopleidingen bestudeerd, en heeft hier tijdens de interviews met verschillende groepen over gesproken. Het concludeert op basis daarvan dat de lerarenopleidingen een solide systeem van toetsing hebben opgezet. De beoogde leerresultaten worden voldoende in de opleidingen getoetst en toetsen worden regelmatig volgens het vierogenprincipe ontworpen en vastgesteld. Een uitzondering hierop is de eerste eindterm. Deze eindterm, die vakinhoudelijke kennis aan de orde stelt, wordt geborgd via de toelatingseisen van de lerarenopleiding. Hoewel het panel zich in deze opzet kan vinden, en het begrijpelijk vindt dat de vakinhoudelijke kant van het leraarschap bij de vooropleiding al voldoende aan de orde is gekomen, vindt het panel de plaats van de eindterm in de opleiding wel verwarrend. Uit gesprekken met docenten en opleidingsmanagement concludeerde het panel tegelijkertijd dat vakdidactici alert zijn op hiaten in vakinhoudelijke kennis en studenten extra ondersteuning bieden wanneer dat nodig is (in de vorm van bijvoorbeeld extra literatuur). Concluderend kan het panel stellen dat de eerste eindterm officieel niet wordt getoetst, maar dat er wel op toe wordt gezien dat die behaald wordt. Het panel raadt aan de formulering en plaatsing van deze eindterm te verduidelijken, zodat helder is dat de opleiding bij de invulling hiervan inhoudelijk slechts een kleine rol speelt.

Het panel is tevreden over de variatie aan toetsvormen. Via kennisbasistoetsen, ontwerpverslagen, reflectieverslagen, essays, presentaties en natuurlijk de onderwijspraktijk wordt van studenten gevraagd hun kennis en vaardigheden meerdere malen op verschillende manieren te tonen. De inzet van kennisbasistoetsen om de theoretische kennis te toetsen alsmede de vaardigheid om die toe te passen, vindt het panel een mooie keuze. Het panel ziet dit type toetsing niet vaak bij andere lerarenopleidingen. Verder tracht de ILO een balans te bereiken tussen summatieve en formatieve toetsen. Zo hebben enkele cursussen halverwege een formatieve opdracht, die

studenten helpt zich voor te bereiden op de eindopdracht. Tegelijkertijd geeft formatieve toetsing hun inzicht in hun leerproces en voortgang en kunnen docenten hun onderwijs afstemmen op de behoeften van de studenten.

De ILO is actief bezig met verbeterprocessen van de toetsen binnen de lerarenopleidingen. Het advies van de vorige visitatiecommissie, om meer kalibratiesessies te organiseren zodat de toetsing meer uniform wordt, is volgens het panel voldoende ter harte genomen. Docenten organiseren meerdere kalibratiesessies (ook over clusters heen), waarin bijvoorbeeld de Kennisbasistoetsen en de beoordelingsformulieren voor Educatief Ontwerpen met elkaar worden geëvalueerd, besproken en verbeterd. Het panel zag dit ook terug in de variatie aan beoordelingsformulieren dat het aangeboden kreeg. De dossiers die het panel inzag waren afkomstig uit de jaren 2016 tot en met 2020. Van elk type eindwerk heeft het panel twee of drie verschillende varianten van het beoordelingsformulier gezien. Hoewel het panel dit streven naar perfectie waardeert, raadt het de ILO aan af en toe ook te pauzeren. Als beoordelingsformulieren langer in omloop zijn weet het docententeam steeds beter hoe ze ingevuld moeten worden. Dat komt de navolgbaarheid van de toetsing ten goede (en bovendien vermindert dit de werkdruk bij de docenten).

Verder betreft de ILO het werkveld intensief bij de herziening van beoordelingsinstrumenten. Sinds 2018 zijn de opleidingen bezig geweest met een vernieuwing van het beoordelingsformulier van Onderwijspraktijk A, B en C. Daarbij is inhoudelijke input gevraagd aan opleiders uit de opleidingsscholen, dat vervolgens is verwerkt in het huidige beoordelingsformulier. Het panel heeft waardering voor de manier waarop het principe van Samen Opleiden vorm krijgt.

De toetsing van Onderwijspraktijk C en Educatief Ontwerpen vormen gezamenlijk de afronding van de opleiding. Met het Eindverslag van Educatief Ontwerpen worden wetenschappelijke vaardigheden getoetst; met Onderwijspraktijk C wordt via twee toetsen beoordeeld of de student in staat is zelfstandig voor de klas te staan, en of deze in staat is om de eigen professionele ontwikkeling te analyseren. De opleidingen beschouwen de drie verschillende eindwerken als één geheel: voor alle onderdelen moet de student minstens een voldoende hebben behaald, voordat deze de opleiding kan voltooien. Hieronder worden de verschillende eindtoetsen afzonderlijk besproken.

Eindwerk: Educatief Ontwerpen

De academische en onderzoeksvaardigheden worden getoetst in het Eindverslag dat de student schrijft voor Educatief Ontwerpen. Studenten kunnen kiezen uit drie varianten van Educatief Ontwerpen, maar altijd is het doel om met behulp van sociaalwetenschappelijke onderzoeksmethoden het onderwijs te verbeteren. Het verslag heeft voor alle varianten dan ook de vorm van een wetenschappelijk stuk, met een probleemstelling, een theoretische verkenning en de opzet, uitvoering en resultaten van het praktijkonderzoek. De beoordeling van het verslag geschiedt door twee beoordelaars. De vakdidacticus die de studenten tijdens het vak begeleidt en een docent met onderzoeksexpertise (bij voorkeur gepromoveerd) beoordelen onafhankelijk van elkaar het Eindverslag. In overleg stellen de beoordelaars het eindcijfer vast.

Het proces van de totstandkoming van het eindcijfer vindt het panel in orde. Het panel heeft enkele beoordelingsformulieren van het Eindverslag inhoudelijk bekeken en is van oordeel dat het formulier voor verbetering vatbaar is. Om te beginnen viel het panel op dat het gebruik van vakdidactische literatuur het eindcijfer maar voor vijf procent bepaalt. Juist vanwege het academische karakter en de aandacht voor onderzoeksvaardigheden binnen de cursus Educatief Ontwerpen acht het panel het logisch dat het gebruik van academische bronnen het eindcijfer in grotere mate bepaalt. Daarnaast heeft het panel bij enkele beoordelingsformulieren geconstateerd dat er hoge cijfers op indicatoren zijn toegekend (bijvoorbeeld op het gebied van taalverzorging en gebruikte literatuur), waar het panel op basis van het bijbehorende Eindverslag een lagere waardering zou verwachten. Met enkele eindcijfers was het panel het dan ook oneens. Het panel raadt aan om tijdens de al bestaande kalibratiesessies meer stil te staan bij de wijze waarop de indicatoren worden ingevuld en het cijfer wordt bepaald. Tot slot vond het panel de navolgbaarheid van de totstandkoming van de cijfers voor

verbetering vatbaar. Het formulier bevat geen indicatoren voor andere prestatieniveaus dan een voldoende, alhoewel becijfering per indicator loopt van 1 tot en met 10. Het panel adviseert een voorbeeld te nemen aan de wijze waarop de beoordelingsformulieren voor de andere eindwerken daar wel handvatten voor geven.

Eindwerk: Onderwijspraktijk C

De laatste stageperiode, Onderwijspraktijk C, is een van de voornaamste sluitstukken van de opleiding. De student sluit dit onderdeel af met een Praktijkbeoordeling en een Verslag. Om tot de Praktijkbeoordeling te komen vult de werkplekbegeleider een beoordelingsformulier in en doet daarin een voorstel voor een cijfer. De vakdidacticus stelt als examinerator steeds het eindcijfer vast, en vergelijkt het cijfervoorstel van de werkplekbegeleider met het beeld dat de vakdidacticus zelf heeft, naar aanleiding van de lesbezoeken en enkele video-opnames van de student. Wanneer het advies van de werkplekbegeleider overeenkomt met dat beeld, neemt de vakdidacticus het voorgestelde cijfer over. Komt het niet overeen, dan volgt er een gesprek om tot consensus te komen. Als eindverantwoordelijke hakt de vakdidacticus uiteindelijk de knoop door.

Tijdens het visitatiegesprek met werkbegeleiders constateerde het panel dat de werkplekbegeleider en vakdidacticus gedurende de stageperiode regelmatig contact met elkaar hebben. Dan wordt niet alleen de voortgang van de student besproken, maar ook het te realiseren eindniveau. Zo is de werkplekbegeleider goed op de hoogte van de verwachtingen vanuit de opleiding. In de praktijk blijken discrepanties tussen de beoordeling van de werkplekbegeleider en de vakdidacticus daardoor weinig voor te komen. Het panel vindt dit een goede zaak. Wel wil het panel pleiten voor een sterkere rol van de vakdidacticus als eindbeoordelaar. Naar het oordeel van het panel zou de vakdidacticus met name de academische houding van de student kunnen beoordelen. Door bijvoorbeeld de mate waarin en de wijze waarop de student academische literatuur betreft bij de lessen mee te nemen in de eindbeoordeling, zou het academisch karakter van de opleiding volgens het panel nog sterker geborgd zijn. Ten slotte wenst het panel naar voren te brengen dat, hoewel het lesbezoek van de vakdidacticus formeel als formatief toetsmoment is ingevoerd, het wel meeweegt in de eindbeoordeling en daarmee een summatief karakter krijgt. Het panel zou graag zien dat de opleidingen transparant zijn over de formatief-summatieve rol van het lesbezoek richting de student.

Het beoordelingsformulier bevat vier bekwaamheidsgebieden (vakinhoudelijke, vakdidactische, pedagogische en professionele bekwaamheid). Elk bekwaamheidsgebied is verder uitgewerkt in rubrics, waarin gedragingen zijn beschreven die passend zijn voor een startbekwame docent. Om een voldoende te halen voor de 'Praktijkbeoordeling' moet de student op alle bekwaamheidsgebieden het niveau van een startbekwame eerstegraads leraar laten zien. Aan het begin van het formulier staan richtlijnen opgesteld over de vertaling van de scores op de rubrics naar een cijfer. Het panel heeft het beoordelingsformulier bekeken en is tevreden over de opzet ervan. Het panel vindt de bekwaamheidsgebieden goed in de rubrics uitgewerkt. Ook kon het panel de eindtermen van de opleidingen eenvoudig in het formulier herkennen. Een ander sterk punt vindt het panel dat het beoordelingsformulier reeds gebruikt wordt bij Onderwijspraktijk A en B (alleen is bij Onderwijspraktijk C het streefniveau hoger). Hierdoor weten studenten aan het begin van de opleiding wat er van hen verwacht wordt. Daarnaast brengt het gedurende de opleiding het leerproces van de student goed in beeld. Ook scholen blijken tevreden te zijn met het formulier. Tijdens het gesprek met schoolopleiders bleek dat scholen het formulier gebruiken als begeleidingsinstrument.

Op het gebied van de uitvoering van de beoordeling zag het panel enkele verbeterpunten. Op sommige formulieren was het voorgestelde cijfer van de werkplekbegeleider bijvoorbeeld niet in lijn met de richtlijnen die op het formulier stonden aangegeven (het geadviseerde cijfer was in dat geval doorgaans aan de hoge kant). In sommige gevallen stond op het formulier vermeld dat de vakdidacticus het eindcijfer hierom naar beneden bijstelde, maar dit gebeurde niet systematisch. Verder was de rol van de vakdidacticus voor het panel in veel formulieren niet zichtbaar: feedback en de verantwoording van het uiteindelijke cijfer door de vakdidacticus ontbrak regelmatig, en vaak had de vakdidacticus het formulier bovendien niet ondertekend. Uit de gesprekken met docenten, staf en de examencommissie concludeert het panel dat veel zaken mondeling worden afgestemd en schriftelijke

verslaglegging doorgaans in de online leeromgeving wordt gedaan (wat niet op de officiële formulieren terecht komt). Het panel adviseert de ILO en de examencommissie sterker toe te zien op de naleving van afgesproken procedures. Daarnaast bleek dat het panel enkele incomplete dossiers had ontvangen, waarin de definitieve formulieren niet waren opgenomen en eindcijfers anders waren dan in de formulieren stonden vermeld. Het panel adviseert de ILO prioriteit te maken van het inrichten van een gedegen administratie, waarin dossiers volledig zijn. Dit advies komt ook voort uit een technisch probleem van de UvA, waardoor einddossiers uit een voormalige digitale leeromgeving in zijn geheel niet voor het panel toegankelijk bleken (zie Werkwijze).

Het tweede eindwerk voor Onderwijspraktijk C is het Verslag dat de student schrijft. De student reflecteert voor elk van de vier bekwaamheidsgebieden die ook bij de Praktijkbeoordeling worden getoetst op zijn/haar professionele ontwikkeling. Daarbij maakt de student gebruik van verschillende bronnen, zoals concrete lessituaties en feedback van de werkplekbegeleider, vakdidacticus, collega's op de stageschool en de leerlingen. Ook heeft de student een video-opname van één of meerdere eigen lessen gemaakt, om het eigen functioneren in de klas te bewijzen. In het Verslag beschrijft de student bovendien zijn/haar persoonlijke visie op het leraarschap. Tot slot wordt van de student gevraagd ontwikkelpunten te formuleren die hij of zij na diplomering voor zichzelf ziet. Het panel waardeert dit; daarmee straalt de opleiding naar studenten uit dat de ontwikkeling tot leraar niet stopt na het afstuderen, maar dat het een doorlopend proces is.

Het panel heeft enkele Verslagen met bijbehorende beoordelingsformulieren gezien en constateert dat de totstandkoming van het eindcijfer niet bij alle dossiers inzichtelijk was. Bij de oudere dossiers was het in het beoordelingsformulier niet inzichtelijk wat men precies moest beoordelen onder de verschillende beoordelingscriteria. Ook de omzetting van de scores naar een uiteindelijk eindcijfer was voor het panel niet duidelijk. Op basis van de documentatie kon het panel het bij alle dossiers uiteindelijk wel eens zijn met de gegeven eindcijfers. Het panel had moeite de rol van de tweede beoordelaar terug te zien op de formulieren. Bij veel formulieren was het onduidelijk wie de beoordeling had ingevuld, en veelal ontbrak enige informatie over de betrokkenheid van een tweede beoordelaar. In 2020/21 is er een nieuw beoordelingsformulier ontworpen. Het panel heeft dit bekeken en is tevreden over de verbeteringen die in het formulier zijn aangebracht. Zo is het inzichtelijk hoe de weging van elk criterium het uiteindelijke cijfer bepaalt. Tijdens de visitatie kwam naar voren dat met het in gebruik nemen van het nieuwe beoordelingsformulier van 2020/21 ook verbetering is gekomen in de betrokkenheid van de tweede beoordelaar. Het Verslag wordt sinds dat jaar door een vakdidacticus en een onderwijskundige onafhankelijk van elkaar volledig beoordeeld. Het panel vindt dit een goede verbetering.

Naar het oordeel van het panel heeft de opleiding tijdens de Corona-pandemie het te realiseren eindniveau voldoende geborgd. De stages konden, na omzetting online, doorgaan. De opleiding hield nauw contact met de scholen om de voortgang van de studenten te monitoren en hen te informeren over veranderingen binnen de opleiding (zie ook Standaard 2). Sommige toetsen werden aangepast, zodat ze in een digitale onderwijssetting uitvoerbaar waren. Bij alle aanpassingen waren de eindtermen leidend. Tentamens werden digitaal afgenomen, waarbij meer nadruk kwam te liggen op theoretisch inzicht en toepassing van kennis, en minder op reproductieve kennis. Tevens gold er voor tentamens een tijdslimiet, waardoor studenten niet met elkaar konden samenwerken bij het invullen ervan. Fysieke beoordeling(sgesprek)en werden omgezet naar een digitale variant. Studenten gaven tijdens de visitatie aan dat ze goede feedback van de vakdidacticus op hun lessen ontvingen, vanwege de mogelijkheid de les samen digitaal na te bespreken. Het panel heeft vastgesteld dat studenten met de bovenstaande aanpassingen hun opleiding goed hebben kunnen voortzetten. Een deel van de master- en minorstudenten kon, vanwege het gebrek aan ervaring in het fysiek lesgeven, de eindtermen nog onvoldoende laten zien. Zij hebben de opleiding via een verlengde stage in oktober 2020 alsnog kunnen afronden.

Examencommissie

De ILO heeft een eigen examencommissie, die bestaat uit drie interne leden (afgevaardigden vanuit de drie masteropleidingen) en een extern lid vanuit de opleidingsscholen. De commissie wordt ondersteund door een ambtelijk secretaris. De commissie legt procedures vast op het gebied van stageplaatsing en beoordeling. Ook

behandelt ze verzoeken van studenten (vrijstellingen, herkansingen). Bij specifieke onderwerpen of verzoeken wordt indien nodig een vakdidacticus van de betreffende track aan de examencommissie toegevoegd. De examencommissie komt maandelijks bij elkaar. Daarnaast is er maandelijks overleg tussen de voorzitter van de examencommissie en de opleidingsdirecteur. Verder neemt de voorzitter deel aan de overleggen met de voorzitters van de examencommissies van de faculteit en het UvA-brede overleg van Examencommissies.

De kwaliteitsbewaking van de toetsing binnen de ILO heeft de examencommissie belegd bij een toetscommissie. Deze commissie bestaat uit een voorzitter en drie leden (afkomstig uit de drie clusters) met allen specifieke toetsdeskundigheid. De taak van de toetscommissie is het toetsprogramma van de lerarenopleidingen te evalueren in het licht van de eindtermen, en steekproefsgewijs enkele toetsen uit de opleidingen te evalueren op validiteit, transparantie, bruikbaarheid en betrouwbaarheid. De toetscommissie koppelt haar bevindingen terug aan de examencommissie, de opleidingsdirecteur en de betreffende docent. De commissie heeft een controlecyclus van drie jaar; in die periode zijn alle toetsen van alle vakken een keer door de commissie geëvalueerd. Vakken die zijn herzien, hoge of lage slagingspercentages of bijzonderheden in de studentevaluaties zorgen ervoor dat de betreffende toets al eerder door de toetscommissie wordt beoordeeld. Een mooi voorbeeld van een dergelijke beoordeling vond het panel in de Kennisbasistoetsen. De commissie vergeleek in 2015 de kennisbasistoets van alle schoolvakspecialisaties en constateerde dat er te grote verschillen waren in inhoud en omvang. Daarop hebben docenten in kalibratiesessies de toetsen naast elkaar gelegd en meer gelijkgetrokken.

Het panel heeft met de examencommissie en toetscommissie gesproken en stelt vast dat beide commissies hun wettelijke taken uitvoeren. Wel constateerde het panel enkele verbeterpunten. In het algemeen constateerde het panel dat de examen- en toetscommissie al jaren in grotendeels dezelfde samenstelling met elkaar werken. Dat, gecombineerd met het feit dat de meeste leden afkomstig zijn uit de opleidingen, zorgt voor een sterke familiecultuur binnen de beide commissies en tussen de commissies. Volgens het panel is de kritische houding van de commissie hierdoor mogelijk afgenomen. Het panel denkt dat het verstandig zou zijn enkele leden te vervangen door nieuwe leden, die een frisse wind door de commissies laten gaan. Ten tweede concludeert het panel naar aanleiding van het gesprek met de toetscommissie dat de driejarige cyclus van toetsbeoordelingen serieuzer genomen kan worden. In sommige gevallen blijft het advies dat de toetscommissie doet naar aanleiding van een toetsevaluatie drie jaar liggen, tot de volgende evaluatie. Volgens het panel kan dit vlotter opgevolgd worden. Ten derde constateerde het panel dat, hoewel er kalibratiesessies georganiseerd worden, deze nog erg gericht zijn op de kalibratie van de inhoud van een toets. Naar aanleiding van de beoordelingsformulieren die het panel van verschillende einddossiers bestudeerde concludeert het dat er ook op het gebied van beoordelingsprocessen meer gekalibreerd zou kunnen worden. Afstemming zou dan gaan over de invulprocedure van het formulier: welke indicatoren vult men op basis waarvan in? Wat vult de werkplekbegeleider in en wat is de taak van de vakdidacticus? Hoe komt men tot een eindcijfer? Ten vierde zou de toetscommissie sterker kunnen bewaken dat de beoordelingsformulieren juist en volledig (voorzien van alle benodigde handtekeningen) zijn ingevuld. Het panel constateerde namelijk dat de invulling van formulieren soms te wensen overlaat (zie de paragraaf *Eindwerken*), hoewel regels en richtlijnen duidelijk op papier staan. Het panel acht de examencommissie het aangewezen orgaan om erop toe te zien dat procedures ook opgevolgd worden.

Educatieve minor

Het beleid voor toetsing van de educatieve minoren is identiek aan de masteropleidingen. Minorstudenten volgen dezelfde vakken en maken dezelfde toetsen als de masterstudenten in het eerste semester. Uitgangspunt bij die beoordeling is dat studenten in staat moeten zijn om zelfstandig te kunnen functioneren in de onderbouw havo/vwo en het vmbo-tl. De examencommissie en toetscommissie zijn ook verantwoordelijk voor de kwaliteitsborging van de toetsing van de minoren.

De minor heeft geen toets voor wetenschappelijke onderzoeksvaardigheden, wat het panel vindt passen bij het niveau van de minor. Andere componenten die bij de masteropleiding wel worden getoetst (zoals differentiatie en het signaleren van leerproblemen) zou het panel ook graag opgenomen zien worden bij de toetsing bij de

minorstudenten. Het panel vindt het begrijpelijk dat deze aspecten geen onderdeel uitmaken van de eindtermen van de minor, maar het zou volgens het panel goed zijn om hier bij de toetsing toch aandacht aan te besteden, omdat deze gebieden net zo relevant zijn voor de onderbouw van het VO.

Het eindniveau van studenten wordt bepaald aan de hand van het Lesontwerp 2 van Vakdidactiek 1 en de Praktijkbeoordeling en het Verslag voor Onderwijspraktijk B. Net als bij de masteropleidingen geldt dat studenten in het Verslag reflecteren op de vier eerdergenoemde bekwaamheidsgebieden. Het panel begreep dat bij Lesontwerp 2 tot nu toe slechts één beoordelaar betrokken is, in de vorm van de vakdidacticus die de cursus begeleidt. Het zelfevaluatie-rapport meldt dat er plannen zijn om de beoordelingsprocedure op te schalen en het panel adviseert voor de minorstudenten een tweede beoordelaar bij deze toets te betrekken. Daarnaast zijn de beoordelingscriteria in het beoordelingsformulier vrij algemeen geformuleerd. Wanneer deze concreter zijn beschreven, en per prestatieniveau zijn uitgewerkt, komt dat de transparantie en navolgbaarheid van de toetsing ten goede. Bij de Praktijkbeoordeling ligt de cesuur voor een voldoende op pedagogisch gebied hoger dan voor de masterstudenten bij dezelfde toets, in verband met de eis van minorstudenten om zelfstandig voor de klas te kunnen staan. Het panel merkt hierbij op dat dit niet terug te zien is in de minoreindtermen. Omdat de beoordelingsformulieren van de Praktijkbeoordeling en Verslag van Onderwijspraktijk B vrijwel gelijk zijn aan de formulieren die bij Onderwijspraktijk C gebruikt worden, zijn de aanbevelingen die het panel daarover deed ook van toepassing op dit formulier.

Overwegingen

De lerarenopleidingen hebben een solide systeem van toetsing waarin studenten in voldoende mate, via verschillende toetsvormen, op de beoogde leerresultaten adequaat worden getoetst. Het panel adviseert de ILO de formulering en plaatsing van de eerste eindterm verder te verduidelijken, zodat helder is dat de opleiding bij de invulling en toetsing hiervan inhoudelijk een kleinere rol speelt. Het panel is tevreden over de variatie aan toetsvormen. Er is een goede balans tussen summatieve en formatieve toetsen. Tijdens de Corona-pandemie heeft de ILO het te realiseren eindniveau voldoende geborgd.

De drie eindtoetsen zijn naar het oordeel van het panel passend voor een academische lerarenopleiding en de eindtermen die de ILO heeft geformuleerd. Het panel is te spreken over de wijze waarop de ILO het principe van Samen Opleiden ter harte neemt en het werkveld betreft bij de vernieuwing en verbetering van beoordelingsformulieren voor de stages. Het panel heeft de beoordelingsformulieren van de drie eindwerken bekeken en constateerde een aantal verbeterpunten. Zo kunnen criteria verder uitgewerkt worden in rubrics met bijbehorende prestatieniveaus. De rol van de tweede beoordelaar kan duidelijker in het formulier naar voren gebracht worden. Het beoordelingsformulier bij de Praktijkbeoordeling zou hiervoor als voorbeeld genomen kunnen worden.

Hoewel het panel tevreden is over de opgestelde procedures voor de totstandkoming van de eindcijfers, zag het in de uitvoering ervan nog enige ruimte voor verbetering. Het panel adviseert de ILO en de examencommissie sterker toe te zien op de naleving van afgesproken procedures. Ook wil het panel pleiten voor een sterkere rol van de vakdidacticus als eindbeoordelaar. Naar het oordeel van het panel zou de vakdidacticus met name de academische houding van de student kunnen beoordelen. Het panel raadt aan om tijdens de al bestaande kalibratiesessies meer stil te staan bij de wijze waarop de indicatoren worden ingevuld en het cijfer wordt bepaald.

Het panel stelt vast dat de examencommissie en toetscommissie hun wettelijke taken uitvoeren. Via steekproeven en evaluaties houden beide commissies zicht op de kwaliteit van de toetsing binnen de opleidingen. De commissies nemen ook hun verantwoordelijkheid bij de borging van de educatieve minoren en modules en de Major Teaching-route binnen enkele masteropleidingen. Om de kritische houding van de commissies te vergroten denkt het panel dat het verstandig zou zijn enkele leden te vervangen door nieuwe leden. Dat zal de kwaliteitsborging verder versterken. Verder acht het panel het noodzakelijk dat erop toegezien wordt dat verbeteradviezen vanuit de toetscommissie sneller opgevolgd worden. Daarnaast zouden de al bestaande kalibratiesessies verbreed kunnen

worden naar gesprekken over toetsprocessen en kan de toetscommissie er strakker op toezien dat procedures ook opgevolgd worden.

Het panel is tevreden over de inrichting van de toetsing binnen de educatieve minor. De minor hanteert hetzelfde toetsbeleid als de masteropleiding. De eindwerken waarmee de student de minor afsluit lopen parallel aan het type eindwerken waarmee de masteropleiding wordt afgesloten. Het panel zou graag zien dat de componenten die bij de masteropleiding wel worden getoetst ook worden opgenomen bij de toetsing bij de minorstudenten. Het panel adviseert een tweede beoordelaar bij Lesontwerp 2 te betrekken. Verder kunnen de beoordelingscriteria op de beoordelingsformulieren concreter uitgewerkt worden.

Conclusie

Masteropleiding LVHO in de Bètawetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoet'.

Masteropleiding LVHO in de Taal- en Cultuurwetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoet'.

Masteropleiding LVHO in de Mens- en Maatschappijwetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoet'.

Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Bevindingen

Eindwerken masteropleidingen

Het panel heeft voorafgaand aan de visitatie van alle masteropleidingen minstens vijftien einddossiers per vakkencluster bekeken. Alle schoolvakspecialisaties werden met minstens twee dossiers vertegenwoordigd. Het panel bekeek drie dossiers van studenten die de opleiding volgden als Major Teaching binnen de eigen vakmasteropleiding. Voor een volledig overzicht van alle einddossiers wordt verwezen naar bijlage 5.

Alle einddossiers bestonden uit de drie eindwerken van de opleiding: het eindverslag van Educatief Ontwerpen en de Praktijkbeoordeling en het Verslag van Onderwijspraktijk C. Deze einddossiers waren naar het oordeel van het panel over de hele breedte van voldoende kwaliteit. Het panel zag geen opmerkelijke niveaueverschillen tussen de drie lerarenopleidingen, of tussen de schoolvakspecialisaties. Volgens het panel lieten alle alumni in hun eindwerken voldoende diepgaande reflectie zien. Bij dossiers waar de reflectie wat meer aan de oppervlakte bleef of waar concrete voorbeelden beperkt bleven, zag het panel dit weerspiegeld in een lager cijfer.

Het panel vindt het Verslag bovendien nuttig om als handvat te gebruiken wanneer de alumnus begint aan de eerste baan als leraar. Omdat de alumnus in het verslag de professionele groei bespreekt en daarbij ook aangeeft op welke vlakken de alumnus zich nog kan/wil ontwikkelen, kan de school hier als werkgever direct op acteren. Het panel vindt deze aanvullende functie van die eindwerken prijzenswaardig, omdat hiermee het inductietraject, een doorlopende leerlijn na afstuderen, voor studenten aangezwengeld wordt.

Van de verslagen van Educatief Ontwerpen trof het panel enkele dossiers die positief opvielen. Er was bijvoorbeeld gekozen voor een relevante onderzoeksvraag die vanuit de stageschool was aangedragen, of de onderzoekopzet was goed uitgewerkt. Het panel trof daarnaast ook een aantal dossiers aan die steviger onderbouwd hadden kunnen worden met algemene en vakspecifieke literatuur. Dit betrof met name het Verslag van Onderwijspraktijk C, maar ook enkele verslagen van Educatief Ontwerpen waren volgens het panel voor verbetering vatbaar. Het panel heeft gezien dat de opleiding voldoende relevante literatuur hiervoor aanbiedt en adviseert de ILO daarom om studenten meer te stimuleren de behandelde literatuur zelf ook toe te passen in hun verslagen. Mogelijk dienen docenten studenten hierin intensiever te begeleiden. Zeker met het oog op de visie van de ILO, waarin het ambachtelijke lesgeven vervlochten wordt met een academische houding, zou dit nadrukkelijker in de einddossiers naar voren mogen komen.

Functioneren alumni

Na voltooiing van de lerarenopleiding gaat een groot deel van de alumni aan het werk als leraar in het voortgezet onderwijs. In 2019 was 79% van de alumni werkzaam in het voortgezet onderwijs. Uit alumni-enquêtes blijkt dat alumni over het algemeen tevreden zijn over de opleiding. Tijdens de visitatie sprak het panel met enkelen van hen, die allen hun waardering voor de opleiding uitten. Met de handvatten aangereikt in de opleiding voelen alumni zich na afstuderen klaar om zelfstandig met hun eigen onderwijspraktijk aan de slag te gaan. Met name de breedte van de opleiding wordt door alumni sterk gewaardeerd. De opleiding biedt een volle 'gereedheidskist' met daarin kennis en vaardigheden op allerlei gebieden die bij het zelfstandig lesgeven volgens alumni goed van pas komen. Bovendien bevat de kist niet alleen gereedschappen die startende docenten nodig hebben, maar ook tools die in hun verdere ontwikkeling goed van pas komen: in het gesprek met het panel gaven alumni aan dat ze soms pas in een later stadium van hun onderwijsloopbaan de relevantie van behandelde onderwerpen inzagen. Volgens de alumni die het panel sprak geeft de lerarenopleiding bovendien voldoende ruimte om een eigen professionele identiteit als leraar op te bouwen.

Uit gesprekken met werkplekbegeleiders, rectoren en schooldirecteuren van de opleidingsscholen begreep het panel dat het werkveld erg tevreden is met de alumni die zijn opgeleid aan de ILO. Betrokkenen vanuit de scholen gaven aan dat het reflectief vermogen en de onderzoekende houding van alumni sterk gewaardeerd wordt. Dat laatste is bovendien van toegevoegde waarde voor de docenten in de scholen, omdat zij zo gestimuleerd worden ook zelf onderzoek te doen naar de eigen onderwijspraktijk. In vergelijking met alumni van andere lerarenopleidingen worden de alumni van de ILO getypeerd als vakdidactisch sterke docenten, die open staan voor zelfreflectie. Een verschil met docenten opgeleid op hbo-niveau is dat deze alumni een onderzoekende houding hebben; ze zijn kritisch en geïnteresseerd in nieuwe vormen van onderwijs. Daardoor maken ze doorgaans snel onderdeel uit van teams op de school die zich bezighouden met onderzoek en onderwijsinnovatie.

Educatieve minor

Voorafgaand aan de visitatie heeft het panel 30 dossiers van de educatieve minor bekeken. Voor zover beschikbaar werd voor ieder schoolvak waarvoor studenten in de minor een beperkte tweedegraads bevoegdheid kunnen behalen twee alumnidossiers opgevraagd. Zeven van deze studenten volgden het programma als educatieve module in plaats van als minor. De dossiers bestonden uit de drie eindwerken: Lesontwerp 2, en de Praktijkbeoordeling en het Verslag van Onderwijspraktijk B. Net als bij de masterdossiers viel het panel bij de minordossiers op dat de theoretische onderbouwing in de eindwerken versterkt kan worden. Waar er wel literatuur gebruikt werd, constateerde het panel dat dit vooral algemeen pedagogische literatuur betrof. Vakdidactische en vakinhoudelijke literatuur kwam volgens het panel weinig terug in de dossiers. Net als bij de masteropleidingen adviseert het panel de opleiding om studenten meer te stimuleren de behandelde literatuur ook toe te passen in hun verslagen en de studenten hierin intensiever te begeleiden.

De meeste minordossiers hadden volgens het panel het niveau en de kwaliteit die van een beperkte tweedegraads bevoegd docent verwacht mag worden. Net als bij de masterdossiers verdient de taalverzorging bij de minordossiers wat meer aandacht. Eén dossier, van de minor Informatica, vond het panel onvoldoende. De belangrijkste tekortkomingen waren bij het Verslag van Onderwijspraktijk B. Volgens het panel had het verslag onvoldoende diepgang en was de theoretische onderbouwing afwezig. Ook bij het Lesontwerp 2 constateerde het panel enkele tekortkomingen. Zo was de structuur voor verbetering vatbaar en was de theoretische onderbouwing mager.

Alumni van de minor gaven tijdens het gesprek met het panel aan zich voldoende voorbereid te voelen om zelfstandig voor de klas te staan. Ook waren alumni te spreken over de vele handvatten die de minor heeft gegeven om na afstuderen zelfstandig met de eigen professionele groei aan de slag te gaan. In het gesprek met vertegenwoordigers van het werkveld constateerde het panel dat scholen de minor-alumni als toegevoegde waarde beschouwen, omdat ze een meer onderzoekende houding hebben aangeleerd gekregen dan docenten die via een hbo-opleiding een tweedegraads bevoegdheid hebben verworven.

Overwegingen

Het panel stelt vast dat de eindwerken van alle lerarenopleidingen een goede kwaliteit hebben, en laten zien dat studenten de beoogde leerresultaten van de opleidingen realiseren. Een aantal dossiers vond het panel op het gebied van literatuurgebruik nog summier. Het panel adviseert de ILO studenten meer te stimuleren de behandelde literatuur zelf ook toe te passen in hun verslagen. Het panel stelt vast dat alumni tevreden zijn met de opleiding en met de handvatten die ze hebben gekregen om zelfstandig voor de klas te staan. Een groot deel van de alumni gaat na voltooiing van de opleiding dan ook aan het werk in het voortgezet onderwijs. Het Verslag vindt het panel nuttig om gebruikt te worden bij de start van de onderwijsloopbaan van de alumnus; het kan een doorlopende leerlijn van professionele groei verder aanzwengelen. Scholen verwelkomen alumni van de ILO vanwege hun reflectief vermogen en onderzoekende houding. Ze zijn vakdidactisch sterk en maken doorgaans snel onderdeel uit van teams op de school die zich bezighouden met onderzoek en onderwijsinnovatie.

Het panel was, op één dossier na, tevreden over de einddossiers van de alumni van de minor. De dossiers hadden over de breedte van alle schoolvakken de kwaliteit die van een beperkte tweedegraads bevoegd docent verwacht mag worden. Net als bij de masterdossiers viel het panel bij de minordossiers op dat de theoretische onderbouwing in de eindwerken versterkt kan worden. Het panel adviseert de opleiding om minorstudenten meer te stimuleren de behandelde literatuur ook toe te passen in hun verslagen en de studenten hierin intensiever te begeleiden. Alumni van de minor gaven tijdens het gesprek met het panel aan zich voldoende voorbereid te voelen om zelfstandig voor de klas te staan en hun professionele groei verder zelfstandig op te pakken. Scholen waarderen minor-alumni om hun onderzoekende houding.

Conclusie

Masteropleiding LVHO in de Bètawetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 4 als 'voldoet'.

Masteropleiding LVHO in de Taal- en Cultuurwetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 4 als 'voldoet'.

Masteropleiding LVHO in de Mens- en Maatschappijwetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 4 als 'voldoet'.

ALGEMEEN EINDOORDEEL

Het panel stelt vast dat de masteropleiding LVHO in de Bètawetenschappen, de masteropleiding LVHO in de Taal- en Cultuurwetenschappen en de masteropleiding LVHO in de Mens- en Maatschappijwetenschappen op alle vier de standaarden voldoen aan de in het beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling gestelde eisen. Op basis van de NVAO-beslissingsregels voor beperkte opleidingsbeoordelingen beoordeelt het panel de opleidingen daarom als 'positief'.

Conclusie

Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVHO in de Bètawetenschappen* als 'positief'.

Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVHO in de Taal- en Cultuurwetenschappen* als 'positief'.

Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVHO in de Mens- en Maatschappijwetenschappen* als 'positief'.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: DOMEINSPECIFIEK REFERENTIEKADER

INLEIDING

Dit domeinspecifiek referentiekader voor de universitaire lerarenopleidingen bevat een beschrijving van de ontwikkelingen in het domein van de universitaire lerarenopleidingen sinds de laatste visitatie, de beleidsagenda voor het komende jaar en de bekwaamheidseisen leraar voorbereidend hoger onderwijs die kaderstellend zijn voor de doelstellingen en eindtermen van de universitaire lerarenopleidingen. Het betreft een kader voor:

- de éénjarige wo-masteropleidingen tot leraar voorbereidend hoger onderwijs (VHO) (60 EC) in het domein van Taal- en Cultuurwetenschappen, de Bètawetenschappen of de Mens- en Maatschappijwetenschappen, volgend op een verwante disciplinaire wo-master;
- de tweejarige wo-masteropleidingen in de Educatie (en Communicatie) in het domein van Taal- en Cultuurwetenschappen, de Bètawetenschappen of de Mens- en Maatschappijwetenschappen
- de educatieve minoren (30 EC) en de educatieve modules (30 EC), die sinds respectievelijk 2009 en 2017 opleiden tot een tweedegraads bevoegdheid voor vmbo-t en de onderbouw van de havo en het vwo. Een educatieve minor of module maakt deel uit van of bouwt voort op een aan het schoolvak verwante bacheloropleiding.

De universitaire lerarenopleidingen in context

De Nederlandse universiteiten hebben als gezamenlijke missie en ambitie om goede en bekwaame academische leraren op te leiden, die zowel sterk zijn in vakinhoud, als op binnen de gebieden van pedagogiek en didactiek. Deze taak is primair belegd bij universitaire lerarenopleidingen (ulo's), die deze taak in toenemende mate uitvoeren in nauwe samenwerking met faculteiten en vo-scholen. De ulo's bieden opleidingen tot eerstegraads en (beperkt) tweedegraads bevoegd docent aan.¹

De manier waarop de ulo's aan hun gezamenlijke ambitie werken verschilt. De ulo's zijn op verschillende manieren georganiseerd en ingebed in hun universiteit. Daarnaast heeft elke ulo een eigen opleidingsvisie, mede gebaseerd op de eigen universitaire context en ontwikkelingen in de verschillende regio's.

Sinds de vorige visitatieronde is er landelijk, regionaal en op iedere universiteit veel gebeurd. Een belangrijk aanhoudend en gezamenlijk punt van zorg is het lerarentekort dat in een aantal schoolvakken en regio's zeer groot is. Andere regio's zijn juist krimpregio waardoor, zeker voor een aantal vakken, minder docenten nodig zijn.

Een tweede ontwikkeling is de roep uit de samenleving om meer aandacht voor diversiteit, verschillen tussen leerlingen, nieuwe technologieën en vernieuwende didactieken. Dat maakt dat scholen steeds meer op zoek zijn naar een eigen invulling van hun opdracht en dit op heel verschillende manieren doen. Zij kiezen bijvoorbeeld voor andere onderwijsconcepten of herordenen de schoolvakken tot domeinen. Van ulo's wordt verwacht dat zij, op z'n minst, bij deze ontwikkelingen aansluiten om studenten op te leiden die gedijen in deze variëteit aan professionele contexten. Hier sluit de landelijke wens en ambitie om meer samen met scholen op te leiden op aan.

Een andere relevante ontwikkeling is dat universiteiten hun bachelor- en masteropleidingen, en de daarmee samenhangende wetenschapsdomeinen aan het ontwikkelen zijn, met als consequentie dat de vooropleidingen van potentiële ulo-studenten niet altijd zonder meer aansluiten, bijvoorbeeld als studenten een brede bachelor hebben gevolgd.

Tot slot is in het kader van levenlang leren het bieden van opleidingen aan mensen die op latere leeftijd besluiten om zich via studie verder te ontwikkelen, een vanzelfsprekende taak. Dit heeft als consequentie dat ulo's zich geroepen voelen om trajecten te ontwikkelen die recht doen aan deze specifieke doelgroep, bijvoorbeeld door de ontwikkeling van zij-instroom trajecten.

Al deze ontwikkelingen maken dat de ulo's hun taak uitvoeren in een zeer dynamische context, waarin zij afstemmen binnen de universiteit, met hun opleidingsscholen en met elkaar. De roep om flexibiliteit wordt overal gevoeld, en vanwege de regionale verschillen ook regionaal uitgewerkt. Dit heeft geleid tot de ontwikkeling van de educatieve

---

¹ Sinds de invoering van de wet beroepen in het onderwijs wordt juridisch enkel het onderscheid gemaakt tussen leraar voortgezet onderwijs en leraar voorbereidend hoger onderwijs. In het dagelijks spraakgebruik wordt leraar voortgezet onderwijs aangeduid als tweedegraads bevoegd leraar en leraar voorbereidend hoger onderwijs als eerstegraads bevoegd leraar.

module, tweejarige educatieve masteropleidingen, en innovatieve trajecten in het kader van het samen opleiden met scholen. Het samen opleiden met scholen wordt op alle ulo's in partnerschappen vormgegeven, en de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de begeleiding van startende leraren (in de 'inductiefase') krijgt steeds meer handen en voeten. Wat de ulo's bindt is de gezamenlijke ambitie, en het bewaken van de kwaliteit van het eindniveau van academisch opgeleide docenten.

VSNU-LERARENAGENDA 2013-2017

Met de VSNU-Lerarenagenda 2013-2017 hebben de universiteiten de afgelopen jaren stappen gezet op weg naar meer universitair opgeleide leraren in het voortgezet en primair onderwijs.

Meer en flexibeler routes naar het leraarschap

Een belangrijke stap richting het verhogen van de instroom in de universitaire lerarenopleidingen voor het voortgezet onderwijs, is dat de ulo's meer en flexibeler routes naar het leraarschap in het voortgezet onderwijs hebben gecreëerd.

Een eerste voorbeeld is de inrichting van een pilot met de zogenaamde educatieve module. Net als de educatieve minor, die al langer bestaat, heeft deze module een omvang van 30 EC. Studenten kunnen de minor tijdens hun bacheloropleiding volgen, terwijl de educatieve module openstaat voor studenten die al een bachelor hebben afgerond. In combinatie met een aan het schoolvak verwante bachelor leidt zowel de educatieve minor als de educatieve module tot een tweedegraads bevoegdheid voor het onderwijzen van het schoolvak op het vmbo-t en in de onderbouw van de havo en het vwo. Op veel plekken geeft de minor of module tevens een vrijstelling van 10-30 EC voor de masteropleiding Leraar VHO (met een omvang van 60 EC) of voor een tweejarige wo-masteropleidingen in de Educatie (en Communicatie). Beide masters leiden tot een eerstegraads bevoegdheid. Door de educatieve minor of module te volgen hebben studenten nu de mogelijkheid al tijdens hun vakinhoudelijke studie met een lerarenopleiding te beginnen. Na hun bachelor of eerste master hebben ze de mogelijkheid bevoegd les te gaan geven, en als dat beter past in hun ontwikkeling of persoonlijke situatie later verder te studeren.

Een tweede voorbeeld van een alternatieve route is de invoering van educatie- en communicatiemasters binnen een aantal universitaire lerarenopleidingen. Deze tweejarige masters werden al langer door de technische universiteiten, de Universiteit Utrecht en, voor het bèta-domein, door de Rijksuniversiteit Groningen aangeboden. In deze opleiding volgen studenten een lerarenopleiding voor het schoolvak en vakmaster waarin het leren begrijpen, communiceren en onderwijzen van de discipline centraal staat.

Een laatste voorbeeld is het programma 'Trainees in Onderwijs', dat is gericht op ambitieuze en getalenteerde afgestudeerden die de lerarenopleiding combineren met een baan en tijdens het programma projecten in de richting van leiderschap, ondernemerschap, ontwerp en/of onderzoek uitvoeren. Trainees in Onderwijs is de opvolger van Eerst De Klas en het OnderwijsTraineeship.

Begeleiding beginnende leraren

Een stap die erop is gericht om meer beginnende leraren voor het voortgezet onderwijs te behouden, is het in samenwerking met vo-scholen en de hogescholen intensiveren van hun begeleiding in de eerst jaren van hun loopbaan. Door hen te helpen bij het overwinnen van veelvoorkomende problemen met bijvoorbeeld klassenmanagement, wordt voorkomen dat zij voortijdig het beroep verlaten. De aansluiting tussen de lerarenopleiding en de eerste fase van de loopbaan wordt daardoor verbeterd. Hierbij is goed samengewerkt met de hogescholen en de scholen. Inmiddels kent 50% van de scholen een begeleidingstraject voor beginnende leraren.

Actieplan Academische Leraren 2019-2021

Op dit moment is er sprake van oplopende tekorten aan goed opgeleide, bevoegde leraren in het Nederlandse initiële onderwijs. Bij ongewijzigd beleid zullen de tekorten aan leraren en directeurs in het voortgezet onderwijs oplopen van circa 400 op dit moment naar ruim 1200 over circa tien jaar.² Het gaat daarbij om het totale tekort waarbij dus geen onderscheid wordt gemaakt tussen leraren met een universitaire of hbo lerarenopleiding. De

---

² Opgehaald op 2018-07-08 bij <https://www.onderwijsincijfers.nl/kengetallen/sectoroverstijgend/personeel/lerarenopleiding>. In deze cijfers wordt geen onderscheid gemaakt tussen leraren met een opleiding op hbo- of wo-niveau.

tekorten zullen zich concentreren bij specifieke schoolvakken in het bèta-domein (wiskunde, natuurkunde, scheikunde, informatica), en in het domein van de taal- en cultuurvakken (Duits, Frans, en de Klassieke Talen)³. Daarenboven bestaat de wens om het aantal universitair opgeleide leraren fors te verhogen. Zo is in het sectorakkoord voor het voortgezet onderwijs⁴ afgesproken te streven naar een percentage van ten minste 80% universitair masteropgeleide leraren in de bovenbouw van het vwo in 2020. Dit percentage ligt in de meeste recente cijfers echter nog op 63%. Het verhogen van het aantal academische leraren in de bovenbouw van het vwo is in lijn met een Kamerbreed aangenomen motie.⁵

Vergroten van de toegankelijkheid van de universitaire lerarenopleidingen

Onder meer door de ontwikkeling naar brede, vaak interdisciplinaire bachelors en specialistische masters binnen veel universiteiten, is de in- en uitstroom van universitaire bachelor- en masteropleidingen veranderd. De bredere universitaire bachelor- en masteropleidingen sluiten daardoor onvoldoende aan op de huidige schoolvakken die inhoudelijk juist een overwegend disciplinair karakter hebben.⁶ Dit leidt ertoe dat veel universitair afgestudeerden op dit moment niet aan de vakinhoudelijke ingangseisen voldoen zoals die nu worden gehanteerd voor toelating tot de lerarenopleidingen in specifieke schoolvakken. Een hieraan verwant knelpunt is dat professionals met een universitaire opleiding die na een loopbaan elders een overstap naar het onderwijs overwegen, deze stap te vaak niet kunnen zetten omdat hun vooropleiding onvoldoende aansluit op de inhoudelijke toelatingseisen voor de universitaire lerarenopleiding. Ook vanuit het scholenveld is dit een veelgehoord knelpunt in het opleidingsaanbod voor het voortgezet onderwijs. Om de toegankelijkheid te vergroten en het toelatingsbeleid tussen ulo's consistent te laten zijn, worden initiatieven ondernomen:

- Ontwikkelen van een herzien en consistent toelatingsbeleid dat de toegankelijkheid van de universitaire lerarenopleidingen voor het voortgezet onderwijs vergroot;
- Oprichten van een landelijk regiepunt voor toelatingsassessments, en
- Versterken van de educatieve module.

Innovatie in de universitaire lerarenopleidingen

In de afgelopen decennia is de diversiteit in de vooropleiding en de leeftijd van studenten die zich aanmelden voor de lerarenopleiding sterk toegenomen. Studenten starten op verschillende momenten tijdens of na hun bachelor of master met de lerarenopleiding of zij doen dat na een loopbaan elders. Om beter in te kunnen spelen op die verschillen, is inmiddels een aantal nieuwe opleidingsroutes naar het leraarschap gerealiseerd. De opleiding wordt bovendien vaak gecombineerd met een baan als leraar, zeker door leraren in een opleiding voor een van de tekortvakken.

In het totale stelsel van lerarenopleidingen wordt op dit moment een beweging gemaakt richting opleiden in partnerschap met de scholen onder de noemer 'samen opleiden en professionaliseren'. De lerarenopleidingen raken daarbij vervlochten met de zogenaamde inductiefase: de eerste jaren van de beroepsloopbaan. Dat heeft opleidings-didactische voordelen: door de koppeling van initiële opleiding aan een driejarige inductieperiode wordt de overgang tussen opleiding en baan minder scherp en krijgt de student meer tijd om routine te ontwikkelen.⁷ Plannen daarvoor worden met regionale partners per ULO ontwikkeld.

Een andere manier om de instroom te vergroten is de opleiding aantrekkelijker te maken door meer ruimte voor profilering te bieden.

³ Opgehaald op 2018-07-08 bij <https://www.onderwijsincijfers.nl/kengetallen/sectoroverstijgend/personeel/lerarenopleiding>. De mate waarin deze vakken worden aangemerkt als tekortvak is aan verandering onderhevig en verschilt van jaar tot jaar.

⁴ Sectorakkoord VO 2014-2017 'Klaar voor de toekomst! Samenwerken aan onderwijskwaliteit' te raadplegen via <https://www.vo-raad.nl/system/downloads/attachments/000/000/141/original/Sectorakkoord-VO-OCW.pdf?1476109377>

⁵ Tweede Kamer, vergaderjaar 2013–2014, 33 750 VIII, nr. 21.

⁶ Op dit moment wordt in de context van curriculum.nu gewerkt aan een actualisering van kerndoelen en eindtermen in het primair en voortgezet onderwijs. Mogelijk leidt dit ook tot een beweging naar nieuwe, bredere schoolvakken.

⁷ Zie bijvoorbeeld: Maulana, R., Helms-Lorenz, M., & van de Grift, W. (2015). A longitudinal study of induction on the acceleration of growth in teaching quality of beginning teachers through the eyes of their students. *Teaching and Teacher Education*, 51, 225-245, en van Tartwijk, J., Wubbels, T., & Zwart, R. C. (2017). Developing teachers' competences with the focus on adaptive expertise in teaching. In D. J. Clandinin & J. Husu (Eds.), *The SAGE Handbook of Research on Teacher Education* (pp. 820-835). London: Sage.

Initiatieven die worden ondernomen om de universitaire lerarenopleiding verder te vernieuwen hebben betrekking op:

- Ontwikkelen van een gezamenlijk aanbod van 'blended' onderwijsmodulen;
- Versterken van het samen opleiden en professionaliseren;
- Versterken en vergroten van aanvullende opleidingsroutes naar het leraarschap zoals het aanbod voor zij-instromers en voor Onderwijsstrainees, en combinaties van initiële lerarenopleiding met in-service lerarenopleiding.

Bekwaamheidseisen

Kaderstellend voor de doelstellingen en eindtermen van de universitaire lerarenopleidingen VHO zijn de bekwaamheidseisen leraar VHO die zijn vastgelegd in de Wet op het Voortgezet Onderwijs (artikel 36 en verwante artikelen) en het Besluit Bekwaamheidseisen Onderwijspersoneel. In 2017 zijn deze wettelijke bekwaamheidseisen herzien.⁸ Dit wettelijk kader organiseert de bekwaamheden van leraren naar de taken die zij in hun beroepspraktijk combineren. Dit is het kader waarbinnen de ICL eigen accenten legt. Deze komen terug in de eigen zelfreflecties.

De wettelijk vastgelegde bekwaamheidseisen

De actuele wettelijke bekwaamheidseisen aan leraren zijn ingedeeld in drie voor het leraarschap specifieke clusters van bekwaamheden: vakinhoudelijke bekwaamheid, vakdidactische bekwaamheid en pedagogische bekwaamheid. Daarnaast wordt aangegeven dat leraren met de kennis en kunde ten aanzien van de deze drie clusters van bekwaamheden hun werk als leraar op een professioneel doelmatige en verantwoorde wijze kunnen verrichten. Dat doen zij niet alleen zelfstandig, maar ook als lid van de professionele onderwijsgemeenschap die zij samen met zijn collega's vormen. Uit deze bekwaamheidseisen kan worden afgeleid dat de wetgever het combineren van de verschillende clusters van bekwaamheden als de kern van het leraarschap ziet. De ICL benadrukt daarin de gerichtheid op het leren en de vorming van leerlingen als de kern van het leraarschap, en verwacht daarnaast van leraren dat zij met collega's, vanuit een academische en onderzoekende houding, een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van onderwijs en het functioneren van de schoolorganisatie.

Vakinhoudelijk bekwaam

Vakinhoudelijk bekwaam wil zeggen dat leraren de inhoud van hun onderwijs beheersen. Zij 'staan boven' de leerstof en kunnen die zo samenstellen, kiezen en/of bewerken dat hun leerlingen die kunnen leren. Deze leraren kunnen vanuit hun vakinhoudelijke expertise verbanden leggen met het dagelijks leven, met werk en met de wetenschap en bijdragen aan de algemene vorming van hun leerlingen. Zij houden hun vakkennis en -kunde actueel.

Vakdidactisch bekwaam

Vakdidactisch bekwaam wil zeggen dat de leraren de vakinhoud leerbaar maken voor hun leerlingen, in afstemming met hun collega's en passend bij het onderwijskundige beleid van de school. Zij weten die vakinhoud te vertalen in leerplannen of leertrajecten. Zij doen dit op een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze, waarin de volgende handelingselementen herkenbaar zijn:

- het aanbrengen van een duidelijke relatie tussen de leerdoelen, het niveau en de kenmerken van hun leerlingen, de vakinhoud en de inzet van de verschillende methodieken en middelen.
- het bij de uitvoering van hun onderwijs volgen van de ontwikkeling van hun leerlingen; zij toetsen en analyseren regelmatig en adequaat of de leerdoelen gerealiseerd worden en hoe dat gebeurt; op basis van deze analyse stellen zij zo nodig zijn onderwijs didactisch bij.
- het samen met (vak)collega's bijdragen aan de ontwikkeling van het onderwijs zodat dit aansluit bij maatschappelijke en wetenschappelijke ontwikkelingen.

---

⁸ Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap. (2017). Wijziging van het besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel. Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, 2017(148).

Pedagogisch bekwaam

Pedagogische bekwaamheid wil zeggen dat leraren op een professionele, ontwikkelingsgerichte en wetenschappelijk onderbouwde werkwijze en in samenwerking met zijn collega's een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor hun leerlingen kunnen realiseren. Zij volgen de ontwikkeling van hun leerlingen in hun leren en gedrag en stemmen daarop hun handelen af. Zij dragen bij aan de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van hun leerlingen. Zij stemmen hun pedagogisch handelen af met hun collega's en met anderen binnen en buiten de school die voor de ontwikkeling van de leerling verantwoordelijk zijn. Deze uitspraak heeft een brede betekenis en impliceert ook de bijdrage van de leraar aan burgerschapsvorming en de ontwikkeling van de leerling tot een zelfstandige en verantwoordelijke volwassene. In de context van het beroepsgerichte onderwijs gaat het hier ook om de begeleiding van de leerling bij zijn oriëntatie op beroepen en het ontwikkelen van beroepsidentiteit. Ook in pedagogische zin blijven zij hun onderwijs ontwikkelen dragen zij, samen met collega's, bij aan de ontwikkeling van het onderwijs zodat dit aansluit bij maatschappelijke en wetenschappelijke ontwikkelingen.

Wetenschappelijk oriëntatie

Een wetenschappelijk oriëntatie houdt in dat leraren zich een academisch denk- en werkniveau hebben eigen gemaakt. Dat betekent dat zij in staat zijn op een wetenschappelijk wijze hun schoolvak, hun lesgeven en de professie in het algemeen te analyseren, en hun onderwijs te schoeien op een wetenschappelijk leest.

De leraar als professional

Van leraren wordt verwacht dat zij een positieve bijdrage kunnen leveren als lid van een professionele onderwijsgemeenschap. Dat betekent dat zij een bijdrage leveren aan een goed pedagogisch en didactisch klimaat in hun school, aan goede werkverhoudingen en aan de schoolorganisatie als geheel. Tevens zijn zij in staat en bereid hun bekwaamheden voortdurend verder te ontwikkelen in lijn met maatschappelijke en wetenschappelijke ontwikkelingen.

BIJLAGE 2: BEOOGDE LEERRESULTATEN

Master Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs

De opleiding draagt er zorg voor dat de afgestudeerde Leraar VHO in ieder geval:

1. aantoonbaar beschikt over vakinhoudelijke kennis en vaardigheden die het wo-bachelorniveau overstijgen dan wel verdiepen. Dat wil zeggen dat de afgestudeerde Leraar VHO:

- a) de inhoud van het vak beheerst / boven de leerstof staat;
- b) daardoor de leerstof, voor het schooltype waarin de leraar werkzaam is, zo kan samenstellen, kiezen of bewerken dat de leerlingen die kunnen leren;
- c) vanuit vakinhoudelijke expertise verbanden kan leggen met het dagelijks leven, met werk en met wetenschap en het onderwijs betekenisvol kan maken voor de leerlingen;
- d) daarmee kan bijdragen aan de algemene vorming van de leerlingen.

2. aantoonbaar beschikt over vakdidactische kennis en vaardigheden. Dat wil zeggen dat de afgestudeerde Leraar VHO:

- a) de vakinhoud weet te vertalen in leerplannen of leertrajecten en dat doet op een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze;
- b) de vakinhoud leerbaar maakt voor en afstemt op het niveau en kenmerken van de leerlingen, daarbij doelmatig gebruikmakend van (digitale) beschikbare leermiddelen;
- c) het onderwijs kan ontwikkelen en evalueren;
- d) het onderwijs doelmatig kan uitvoeren en het leren van leerlingen kan organiseren;
- e) de vak inhoud/didactiek afstemt met de collega's op school en laat aansluiten bij de visie en missie van de school.

3. aantoonbaar beschikt over pedagogische kennis en vaardigheden. Dat wil zeggen dat de afgestudeerde Leraar VHO:

- a) de ontwikkeling van leerlingen volgt in hun leren en gedrag en daarop het handelen afstemt;
- b) bijdraagt aan de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van de leerlingen;
- c) bijdraagt aan de burgerschapsvorming en de ontwikkeling van de leerling tot een zelfstandige en verantwoordelijke volwassene;
- d) met een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze en in samenwerking met collega's een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor leerlingen kan realiseren;
- e) in staat is om oordelen te formuleren, rekening houdend met de sociaal-maatschappelijke en ethische verantwoordelijkheden die horen bij het beroep.

4. aantoonbaar reflecteert ten behoeve van persoonlijke en professionele ontwikkeling. Dat wil zeggen dat de afgestudeerde Leraar VHO:

- a) in staat is kritisch te reflecteren op alle aspecten die met zijn/haar persoonlijkheid, motivatie, attitudes, verwachtingen en cognities te maken hebben (die onder meer tot uiting komen in het pedagogisch handelen) en feedback hieromtrent ter harte te nemen
- b) op onderzoeksmatige wijze de (eigen) onderwijspraktijk verbetert en blijft ontwikkelen;
- c) in staat is (vak)kennis en -kunde actueel te houden;
- d) in staat is een eigen positie te bepalen ten aanzien van de missie en visie van de school/instelling en bereid is een constructieve bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het vak/het onderwijs in de school.

5. aantoonbaar samenwerkt en communiceert met collega's en omgeving. Dat wil zeggen dat de afgestudeerde Leraar VHO:

- a) het pedagogisch handelen kan afstemmen met collega's en met anderen die voor de ontwikkeling van de leerling verantwoordelijk zijn;
- b) de ontwikkeling van het vak/curriculum in de school kan afstemmen met collega's en met anderen die voor de ontwikkeling van de leerling verantwoordelijk zijn.

Onverminderd het hierboven bepaalde heeft de afgestudeerde van [schoolvak] een gedegen vakinhoudelijke kennis van en inzicht in het vakgebied en de vakdidactiek van [schoolvak] en kan op basis daarvan aantrekkelijke, effectieve

en efficiënte leeractiviteiten ontwerpen, uitvoeren, begeleiden en evalueren voor het schoolvak [schoolvak] in de onderbouw en/of bovenbouw.

Minor Educatie

De opleiding draagt er zorg voor dat de afgestudeerde Leraar VHO met een beperkte tweedegraads bevoegdheid in ieder geval:

1. aantoonbaar beschikt over vakinhoudelijke kennis en vaardigheden die verondersteld mogen worden op wobachelorniveau. Dat wil zeggen dat de afgestudeerde leraar met de beperkte tweedegraads bevoegdheid:
  - a) de inhoud van het schoolvak in de onderbouw beheerst
  - b) daardoor de leerstof, voor het schooltype waarin de leraar werkzaam is, zo kan samenstellen, kiezen of bewerken dat de leerlingen die kunnen leren;
  - c) vanuit vakinhoudelijke expertise verbanden kan leggen met het dagelijks leven, en het onderwijs betekenisvol kan maken voor de leerlingen;
  - d) daarmee kan bijdragen aan de algemene vorming van de leerlingen.
2. aantoonbaar beschikt over vakdidactische kennis en vaardigheden die verondersteld mogen worden op wobachelorniveau. Dat wil zeggen dat de afgestudeerde Leraar VHO met een beperkte tweedegraads bevoegdheid:
  - a) de vakinhoud weet te vertalen in lessenreeksen en dat doet op een ontwikkelingsgerichte werkwijze;
  - b) de vakinhoud leerbaar maakt voor de leerlingen, daarbij doelmatig gebruikmakend van (digitale) beschikbare leermiddelen;
  - c) het onderwijs kan ontwikkelen en evalueren;
  - d) het onderwijs doelmatig kan uitvoeren ;
  - e) de vak inhoud/didactiek afstemt met collega's.
3. aantoonbaar beschikt over pedagogische kennis en vaardigheden die verondersteld mogen worden op wobachelorniveau. Dat wil zeggen dat de afgestudeerde Leraar VHO met een beperkte tweedegraads bevoegdheid:
  - a) het handelen af kan stemmen op de leerlingen;
  - b) zicht heeft op de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van de leerlingen;
  - c) bijdraagt aan burgerschapsvorming
  - d) in samenwerking met collega's een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor leerlingen kan realiseren;
4. aantoonbaar reflecteert ten behoeve van persoonlijke en professionele ontwikkeling. Dat wil zeggen dat de afgestudeerde Leraar VHO met een beperkte tweedegraads bevoegdheid:
  - a) in staat is kritisch te reflecteren op alle aspecten die met zijn/haar persoonlijkheid, motivatie, attitudes, verwachtingen en cognities te maken hebben (die onder meer tot uiting komen in het pedagogisch handelen) en feedback hieromtrent ter harte te nemen
  - b) de (eigen) onderwijspraktijk verbetert en blijft ontwikkelen;
  - c) (vak)kennis en -kunde actueel kan houden;
5. aantoonbaar samenwerkt en communiceert met collega's en omgeving. Dat wil zeggen dat de afgestudeerde Leraar VHO met een beperkte tweedegraads bevoegdheid:
  - a) het pedagogisch handelen kan bespreken met collega's en met anderen die voor de ontwikkeling van de leerling verantwoordelijk zijn;
  - b) de ontwikkeling van het vak/curriculum in de school kan bespreken met collega's en met anderen die voor de ontwikkeling van de leerling verantwoordelijk zijn

BIJLAGE 3: OVERZICHT VAN DE PROGRAMMA'S

Masteropleidingen

Master Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs – Voltijd

Semester 1 (voorjaar en najaar)

	Blok 1 (8 weken)	Blok 2 (8 weken)	Blok 3 (4 weken)
vakken	Pedagogiek en Algemene Didactiek A (3 EC)	Pedagogiek en Algemene Didactiek B (3 EC)	
	Vakdidactiek 1 (9 EC)		
	Onderwijspraktijk A (6 EC)	Onderwijspraktijk B (9 EC)	

Semester 2 (voorjaar en najaar)

	Blok 1 (8 weken)	Blok 2 (8 weken)	Blok 3 (4 weken)
vakken	Pedagogisch keuzevak (3 EC)	Vakdidactiek 2 (3 EC)	
	Educatief Ontwerpen (9 EC)		
	Onderwijspraktijk C (15 EC)		

Master Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs – Deeltijd (1,5 jaar)

Semester 1 (voorjaar en najaar)

	Blok 1 (8 weken)	Blok 2 (8 weken)	Blok 3 (4 weken)
vakken	Pedagogiek en Algemene Didactiek A (3 EC)	Pedagogiek en Algemene Didactiek B (3 EC)	
	Vakdidactiek 1a (6 EC)		
	Onderwijspraktijk A (6 EC)	Onderwijspraktijk B (<i>start</i>)	

Semester 2 (voorjaar en najaar)

	Blok 1 (8 weken)	Blok 2 (8 weken)	Blok 3 (4 weken)
vakken	Pedagogisch keuzevak (3 EC)		
	Vakdidactiek 1b (3 EC)	Vakdidactiek 2 (3 EC)	
	Onderwijspraktijk B (9 EC)	Onderwijspraktijk C (<i>start</i>)	

Semester 3 (voorjaar en najaar)

	Blok 1 (8 weken)	Blok 2 (8 weken)	Blok 3 (4 weken)
vakken	Educatief Ontwerpen (9 EC)		
	Onderwijspraktijk C (15 EC)		

Master Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs – Deeltijd (2 jaar)

Semester 1 (voorjaar en najaar)

	Blok 1 (8 weken)	Blok 2 (8 weken)	Blok 3 (4 weken)
vakken	Vakdidactiek 1 (9 EC) ¹		
	Onderwijspraktijk A (6 EC)		

Semester 2 (voorjaar en najaar)

	Blok 1 (8 weken)	Blok 2 (8 weken)	Blok 3 (4 weken)
vakken	Pedagogiek en Algemene Didactiek A (3 EC) ¹	Pedagogiek en Algemene Didactiek B (3 EC) ¹	
	Onderwijspraktijk B (9 EC)		

Semester 3 (voorjaar en najaar)

	Blok 1 (8 weken)	Blok 2 (8 weken)	Blok 3 (4 weken)
vakken	Pedagogisch keuzevak (3 EC)	Vakdidactiek 2 (3 EC)	
	Onderwijspraktijk C (<i>start</i>)		

Semester 4 (voorjaar en najaar)

	Blok 1 (8 weken)	Blok 2 (8 weken)	Blok 3 (4 weken)
vakken	Educatief Ontwerpen (9 EC)		
	Onderwijspraktijk C (15 EC)		

Educatieve minor

Semester 1 (voorjaar en najaar)

	Blok 1 (8 weken)	Blok 2 (8 weken)	Blok 3 (4 weken)
vakken	Pedagogiek en Algemene Didactiek A (3 EC)	Pedagogiek en Algemene Didactiek B (3 EC)	
	Vakdidactiek 1 (9 EC)		
	Onderwijspraktijk A (6 EC)	Onderwijspraktijk B (9 EC)	

BIJLAGE 4: BEZOEKPROGRAMMA

Maandag 18 januari 2021

10.00	11.00	Inhoudelijk verantwoordelijken (opleidingsmanagement)
11.30	12.30	Docenten algemene vakken
13.30	14.30	Parallelgesprek docenten: <ul style="list-style-type: none"> • Docenten alfacluster • Docenten bètacluster • Docenten gammacluster
15.00	15.35	Studenten en alumni van de minor/module
15.45	16.30	Studenten en alumni van de masteropleidingen
16.30	17.00	Pauze
17.00	18.00	Samen Opleiden (instituuksopleiders, werkplekbegeleiders, schoolopleiders)
18.00	19.00	Intern overleg panel

Dinsdag 19 januari 2021

09.30	10.00	Inloopsprek
10.00	11:00	Examencommissie en Toetscommissie
11.15	12.00	Werkveld (schooldirecteuren, rectoren, stuurgroepen)
13.15	14.00	Eindgesprek management
14.00	16.30	Opstellen bevindingen (intern overleg panel)
16.45	18.15	Mondelinge terugkoppeling en ontwikkelgesprek

BIJLAGE 5: BESTUDEERDE EINDWERKEN EN DOCUMENTEN

Het panel heeft voorafgaand aan het bezoek bestudeerd:

- 16 einddossiers van de masteropleiding LVHO in de Bètwetenschappen: vier dossiers voor Biologie Natuurkunde en Scheikunde; drie voor Wiskunde, één voor Informatica. Drie van deze dossiers betroffen alumni die een Major Teaching voltooiden binnen de eigen vakmasteropleiding (steeds één dossier voor de schoolvakken Biologie, Scheikunde en Wiskunde).
- 15 einddossiers van de masteropleiding LVHO in de Taal- en Cultuurwetenschappen: twee dossiers voor Duits, Engels, Frans, Nederlands, Spaans en Griekse en Latijnse taal en cultuur; één voor Latijnse taal en cultuur, Russisch en Arabisch.
- 15 einddossiers van de masteropleiding LVHO in de Mens- en Maatschappijwetenschappen: twee dossiers voor de schoolvakspecialisatie Aardrijkskunde, Bedrijfseconomie, Algemene Economie, Filosofie, Geschiedenis en Staatsinrichting, Kunstgeschiedenis en Maatschappijleer/Maatschappijwetenschappen; één dossier voor Godsdienst en Levensbeschouwing. Één dossier van Aardrijkskunde betrof een alumnus die een Major Teaching voltooidde binnen de eigen vakmasteropleiding.
- 30 einddossiers van de educatieve minoren: 2 dossiers voor de schoolvakken Aardrijkskunde, Algemene Economie, Biologie, Duits, Engels, Frans, Geschiedenis, Informatica, Natuurkunde, Nederlands, Scheikunde, Spaans en Wiskunde. Voor de schoolvakken Godsdienst en Levensbeschouwing, Grieks, Latijn en Klassieke Culturele Vorming, Hebreeuws en Russisch is één dossier bestudeerd. Zeven van de dossiers betrof alumni die dit programma als educatieve module volgden.

De gegevens van de eindwerken zijn bekend bij Qanu en zijn op aanvraag beschikbaar.

Het panel heeft tijdens het bezoek onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels via de elektronische leeromgeving):

- Toelatingsregeling master LVHO en minor educatie
- Toetsbeleid POW (2020)
- Gemeenschappelijke Regeling Lerarenopleiding
- Onderwijs- en Examenregeling 2020-2021
- Regels en Richtlijnen van de Examencommissie 2020-2021
- Toetshandleiding voor docenten
- Personeels- en examinatorenoverzicht ILO 2020
- Overzicht eindtermen, toetsen en dublin-descriptoren
- Opleidingsscholen ILO (2020)
- Cijfermatig overzicht van de opleidingen (2015-2020) (instroom en rendementen)
- Screenshots van de online leeromgeving met daarin de opmerkingen van vakdidactici bij de Praktijkbeoordeling.
- Literatuurlijst per schoolvakspecialisatie
- Kennisbasistoets per schoolvakspecialisatie